

Luceafărul

Memoria lui Martie

S-a împlinit un sfert de veac de la actul istoric din 6 martie 1945 — instaurarea în țării a guvernului democratic, cucerirea revoluționară înfăptuită de masele muncitoare conduse de Partidul Comunist Român. Evenimentele care au premers victorioasa zi de primăvară, actul însuși de la 6 martie, au constituit pietre de hotar pentru noua dezvoltare a țării, pentru destinul ei socialist. Sînt pagini eroice pe care poporul nostru, avîndu-i în frunte pe comuniști, le-a înscris cu îndrăzneală și hotărîtoare răspundere istorică, evenimente desfășurate cu o forță și cu o conștiință politică de mari semnificații.

Ne sînt vii în minte cuvintele rostite de tovarășul Nicolae Ceaușescu în fața Marii Adunări Naționale, cu prilejul celei de a XXV-a aniversări a eliberării patriei noastre de sub jugul fascist, cuvinte ce caracterizau astfel izbînzile din 1945, valoarea lor pentru realizările istorice ce au urmat:

„In decurs de cîteva luni au fost răsurnate, rind pe rind, trei guverne cu majoritate reacționară și instaurat, la 6 martie 1945, primul guvern democrat, în frunte cu eminentul om de stat și înflăcăratul patriot — doctor Petru Groza — guvern în care precumpneau reprezentanții clasei muncitoare și ai țărănimii. Aceasta a constituit o mare victorie a luptei revoluționare a oamenilor muncii, marcînd instaurarea puterii populare și trecerea la înfăptuirea programului de transformare democratică, revoluționară a societății românești“.

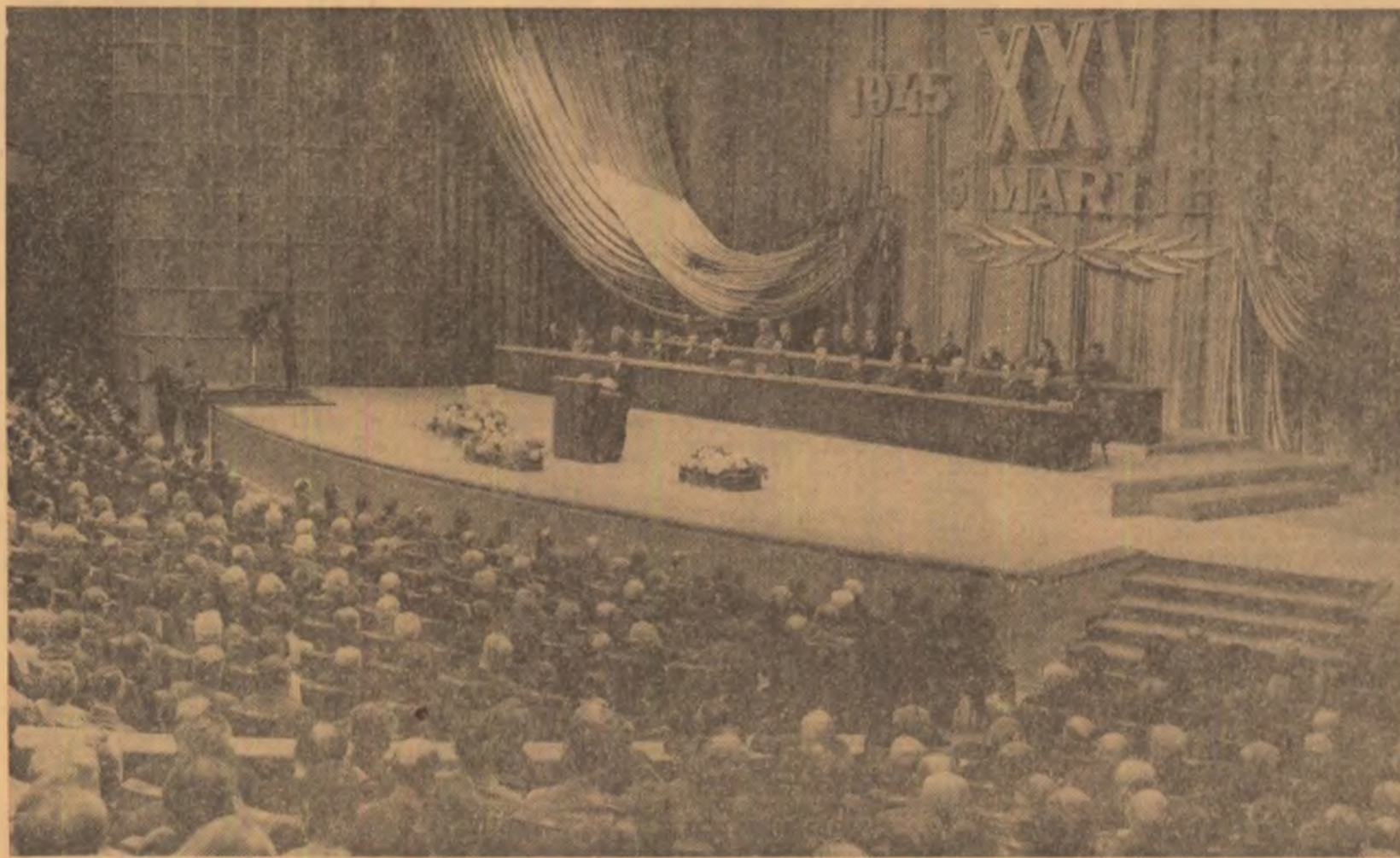
Participanții la evenimentele lui martie 1945, desfășurate pe cuprinsul întregii țări, păstrează puternice mărturii ale solidarității populare în jurul Partidului Comunist Român, ale elanului revoluționar și ale jertfelor scumpe plătite atunci. Victoriile de atunci, memoria lor, au însuflețit munca, eforturile neinterupte depuse apoi timp de un sfert de veac la edificarea unei societăți fundamentale noi, în opera de industrializare socialistă, de cooperativizare a agriculturii, în activitățile științifice și de cultură de largă cuprindere.

Vii, prezente în conștiința noastră, în răspunderile noastre cetățenești, evenimentele lui martie 1945, sărbătorite cu legitimă mîndrie în întreaga țară, ne adîncesc încrederea în forțele și capacitățile noastre de muncă și de creație.

În mod deosebit, memoria acestor evenimente constituie un nou prilej de a cîntări și prețui cu măsura istorică adevărată, cuvenită, prezentele și marile acte patriotice ale Partidului Comunist Român, roadele noi, strălucite, ale învățaturii sale marxist-leniniste, ale politicii sale de înaltă rațiune și demnitate în făurirea unui destin socialist limpede patriei noastre.

Măsura istorică a prezentului socialist, a prestigiului de care țara noastră se bucură azi mai mult ca oricînd, ne cheamă deopotrivă la cinstirea actelor revoluționare înscrise în vremile noi, cit și la o nezdruccinată continuitate a aspirațiilor noastre, a elanurilor și îndrăznelilor creatoare, puse în slujba construirii societății socialiste multilaterale dezvoltate, a îndatoririlor patriotice profunde ce ne stau în față, mai bogate în perspective, mai fecunde în izbînzii și înfăptuiri hotărîtoare pentru destinele noastre, ale tuturor.

LUCEAFĂRUL

„Așa cum am arătat și cum dovedește desfășurarea evenimentelor de la 23 August pînă la 6 Martie, instaurarea puterii populare, a guvernului prezidat de dr. Petru Groza este rodul luptei duse de masele largi populare sub conducerea Partidului Comunist Român. Victoria de la 6 Martie nu a venit de la sine și nici nu a fost adusă din afară: ea a fost cîștigată prin luptă, prin jertfe grele date de forțele revoluționare și democratice din România.“

(Din Cuvîntarea tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU la Adunarea festivă cu prilejul celei de-a 25-a aniversări a instaurării guvernului democratic de la 6 Martie 1945).

Cartea

Niciodată vara n-a fost mai frumoasă sufletului nostru bucuros de o carte, decît acele veri ale copilăriei în care — o dată intrat în vacanța cea mare — mă urcam, cu o carte în buzunar, în vreun cires din grădina. Ciresii copilăriei care-mi ocroteau lectura în acele zile de vară timpurie aveau, fără să-mi dau seama pe atunci, o calitate pe care orice lăcaș al cititului rodnic trebuie s-o aibă. Coșoțat în cires, cu cartea în mînă, din cînd în cînd ridicam privirile și, încă plin de cele citite, priveam departe. Am descoperit atunci ceea ce știu acum — că sînt deosebit de prielnice cititului creator acele locuri care-ți îngăduie să privești departe. Un geam la etajul unei biblioteci, un balcon deasupra străzii, sau chiar o imaginată ferăstră interioară pe care, cu timpul, cititorul pasionat izbuteste să o deschidă, îi permit să pășească dincolo de sine, cu ajutorul cărții, să vadă dincolo de litera cărții prin mijlocirea ei. Cînd deschizi un volum ai, înții de toate, impresia că te scufunzi în ea, într-o lume nouă — fie că e un roman, sau versuri, o lucrare de istorie ori un tratat filozofic. Dar pe măsură ce înaintezi în acest nou univers, el se deschide și ceva din tine se proiectează înainte, în afară. Proiecția aceasta, reflecția, meditația pe marginea cărții, c, într-un fel, o a doua lectură a unei cărți nevăzute alături de cartea văzută pe care o ținem în mînă. De aceea, repet, sînt atît de favorabile unei lecturi creatoare care nu asimilează doar litera cărții ci ne fecundează spiritul, acele locuri binecuvîntate în care ochiul — cel lăuntric ca și ochii trupului — poate să se înalțe deasupra buchiilor. Îl înțeleg atît de bine și mi-e nespud de drag Petrarca, nu numai pentru Sonetele sale uneori prea ceremonios galante, ci pentru un mic amănunt al victiei sale. Știm că, într-o bună zi, luînd cu el Confesiunile lui Augustin, s-a urcat pe un munte, Mont Ventoux în Provence, ca să citească acolo, reflectînd în tihnă, avînd o largă perspectivă deschisă privirii sale. Era, poate, cel dintîi modern care, după secole de repudiere a naturii, părăsea țerba pentru ca să contemple un peisaj. Și o făcea cu cartea în mînă. Dar tot astfel, cu două secole mai tîrziu, Montaigne se retrăgea în bibliotecă sa — în celebra *librairie* de la etajul II al unui tur-din-cuțile sale, unde va scrie *Eseurile*. Am în fața ochilor această *librairie* — încăperea aproape rotundă, cu ziduri groase și grinzi solide în tavan, pe care sînt săpate dictoane latine și grecești. Dar Montaigne, cititor pătimaș al lui Plutarh, al filosofilor, poezilor și istoricilor antici, își putea ridica privirile de pe tomurile sale legate în piele de capră și să cugețe urmărind distrat, de sus, pe cele trei ferestre care

sparg în trei direcții zidurile turnului său, forfota pașnică a curților sale, sau mai departe, plaiurile verzi, copacii din Perigord.

Dar, oriunde am lua o carte în mînă, sub platanii Academiei, între galeriile de piatră ale unei vechi biblioteci, o lectură creatoare ne face să transcendem cartea însăși. Căci nu citim doar pentru a citi.

Voluptate a zilelor petrecute într-o bibliotecă! Aș vrea să-mi exprim toată grațitudinea față de acele instituții severe, tăcute, pline de secreta fervoare a cititorilor, care sînt bibliotecile. Într-unul din admirabilele sale versete, Saint-John Perse clogia templele cărții cu „mari ziduri șlefuite de liniște și știință, și de noaptea lămpilor“. O bibliotecă își are — aș putea spune — personalitatea ei, atmosfera ei, ca o făptură vie. Cit de siranii mi se par azi dimineața de altă dată în care urcam treptele bibliotecii universitare din Cluj, la etajul al doilea unde erau depozitate cărțile aparținînd Academiei. Eram, cred, la începutul anilor '50, singurul lector asiduu al bibliotecii pe care Filiala Academiei din Cluj încă n-o deschisese marului public, căci o forma pe atunci din diverse fonduri mai vechi ca și din cărți nou apărute. În tezuarul de in-folii, printre tomurile în quarto ale vechilor colecții aduse la Cluj, funcționarii bibliotecii academice — printre care Lucian Blaga — se străduiau să pună o ordine modernă, catalogîndu-le, fișindu-le, inventariîndu-le cu zel. Mă înființam dimineața, la deschiderea bibliotecii, și mă instalam la biroul din care-mi făcusem un fel de masă proprie de lucru. Un birou îngust într-o vastă sală răcoasă în anotimpul cald, geroasă altminteri, cu pereții plini de rafturi metalice dispuse pe două etaje. Urcai la etajul de sus pe niște trepte asemenea celor ce conduc de la o punte la alta a unui vapor. Apoi o pasarelă cu parmaic te ducea în jurul sălii pe care o dominați de sus. Erai suspendat pe acea punte îngustă, între perețele de cărți, sumbru — strălucind din literale de aur ale coltoarelor negre și pavimentul roșu de sub tine. Cărțile? Ediția princeps în mari in-folii legate în piele a *Dicționarului istoric și critic* al lui Pierre Bayle, Hegel în ediția jubiliară, cărți în pergament alb, colecții de reviste... Dimineața erau reci și cenuși în sala austeră. Dar metalul, sticla, piatra și, în-deosebi, timpul suspendat printre ele erau bune conducătoare de căldură spirituală. Descoperisem o adevărată peșteră din 1001 nopți cu comorile dispuse cuminte pe rafturi!

Nicolae BALOTĂ

ÎN ACEST NUMĂR

Redactorii noștri despre „Mass media“

Versuri și proză de cei mai tineri autori

Poeme de Constanța Buzea, Ion Brad

Scriitorul e un mit? — de Roger Bordier

„Sărbătorind astăzi împlinirea a 25 de ani de la instaurarea guvernului Dr. Petru Groza, trecem în revistă un drum luminos de muncă, de lupte și de victorii. Poporul nostru privește cu profundă satisfacție tot ceea ce a făurit în acest sfert de secol cu mîinile și cu mintea sa, prin eforturile sale neobosite: edificarea unei societăți noi, a unei lumi și vieți noi. Toate acestea constituie o strălucită dovadă a minunatei sale capacități de creație, a atașamentului său față de cauza socialismului, a încrederii lui neștrămutate în politica marxist-leninistă a Partidului Comunist Român.“

(Din Cuvîntarea tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU la Adunarea festivă cu prilejul celei de-a 25-a aniversări a instaurării guvernului democratic de la 6 Martie 1945).

ION ANDREESCU: STEJARUL

avant-
premieră
editorială

CRONICA LITERARĂ

nichita stănescu

UN PĂMÎNT NUMIT ROMÂNIA

ION CREANGĂ

Opere (vol. 1-2)

Editura „Minerva”

NICOLAE IORGA

Studii literare (vol. 1-2)

Colecția „Lyceum”,
Editura „Albatros”

MIHAIL SADOVEANU

Opere (vol. 21)

Editura „Minerva”

DĂNIL ZAMFIRESCU

Opere (vol. 1)

Editura „Minerva”

MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE RESTITUIE RUGAM COLABORATORII SĂ NE TRIMITA LUCRARILE DACTILOGRAFIAȚE.

avant-
premieră
editorială

ION SLAVICI

Opere (vol. 3)

Editura „Minerva”

LIVIU REBREANU

Opere (vol. 4)

Editura „Minerva”

ȘT. O. IOSIF

Versuri

Colecția „Lyceum”,
Editura „Albatros”

POMPILIU CONSTANTINESCU

Serieri (vol. 4)

Editura „Minerva”

SCRITORII CARE AU CĂRȚI ÎN CURS DE APARIȚIE SÎNT INVITATI SĂ ANUNȚE LA SECREȚARIATUL REVISTEI NOASTRE TITLURILE RESPECTIVE, ÎNSOȚITE DE UN PORTRET FOTO, PENTRU A FI ANUNȚATE LA RUBRICA AVANTPREMIERA EDITORIALĂ.

Spuneam și altădată că poezia lui Nichita Stănescu este analogă unei sculpturi cinetice, cu dispoziția formelor, a volumelor în continuă schimbare, de parcă ea nu ar urmări, în primul rînd, cucerirea ipostazei hierarhice a dogmei, a spațiului imuabil, arhetipal, ci drumul bogat în surprize pînă la această dogmă, pînă la acest model unde s-ar tolera exilul neutru, impersonal al eternității. Structura dinamică a universului lui Nichita Stănescu ni se dezvăluie ca o consecință directă a prizei neobișnuite la real pe care o manifestă poetul, setea și foamea sa de sensibil proiectîndu-se însă nu numai în sine, în concretul captivat de propria condiție și supus unui proces al dedublării recognoscibil în mitul prăbușirii lui Narcis, ci în balansul permanent între real și ideal, între concret și abstract, între sensibil și inteligibil. Cîmpul tensional creat în acest fel va păstra unele atribute ale structurii bipolare care i-a dat naștere, ca elemente ale statorniciei, și va cuceri altele noi, ca rezultante emoționale, efecte ale mișcării, ale metamorfozelor.

Sub aspectul dispoziției cuvintelor într-o finalitate suficientă sieși poezia lui Nichita Stănescu, așa cum ni se relevă și în recentul volum, **Un pămînt numit România**, păstrează modalitatea schimbătoare a jocurilor copilăriei, ingenuitatea asociațiilor pline de farmec și înedit pe care țî-o dă sentimentul aventurii, al rătăcirii într-un labirint nu atât primejdios, cit surprinzător în desfășurările lui caleidoscopice. Materia verbală este supusă unui proces de pulverizare continuă, cuvintele zboară în salturi mai lente sau mai bruște, dar aripile lor au un cromatism încă vag, nu fiindcă și l-ar fi pierdut prin îmbătrînire, prin lunga lor călătorie în timp, ci dimpotrivă, pentru că sint adolescente, pentru că frenezia răcoroasă care le animă se denunță ca un început, nu ca un sfîrșit de lume. Astfel, neliniștea cuvintelor ce se poate observa ca un dat în poezia lui Nichita Stănescu are un caracter mai curînd spațial, de nehotărîre în pragul unei vîrste noi, decît unul temporal, de contemplare a marilor experiențe ale trecutului, de odihnă melancolică în viitoarea sferă a unui concept.

Dacă foamea și setea de concret a cuvintelor capătă în poezia lui Nichita Stănescu această structură cinetică, aparent haotică, divergentă, oricum explozivă ca o consecință a adolescenței lor, nu este mai puțin adevărat că din aceeași adolescență a cuvintelor se dezvoltă o altă foame și sete, o altă aspirație, și anume aceea la fel de imperativă către abstracțiune, către maturitatea arhetipală a gândului. Particularitatea demersului către un loc și un timp ideal al împlinirii izvorăște din condiția inițială a poetului, și se traduce formal în viteza de reacție a gândului deodată regăsindu-se pe sine, cînd nici nu te-ai mai aștepta, în mijlocul invaziei haotice a materiei plastice, al incoerenței generale a realului; infuzia de abstract în masa concretă a obiectelor în mișcare cristalizează această masă concretă într-o nouă ordine, melodică și pură ca o copilărie, sau rigidă, intransigentă ca vîrsta fascinației principiilor tutelare ale lumii.

Un pămînt numit România apărută

de curînd la Editura Militară păstrează aceste caracteristici generale ale poeziei lui Nichita Stănescu la care se adaugă poate și un coeficient de jubilație în căutarea formelor mai clare, mai rapide de încorporare a polilor sensibil-inteligibil. Tensiunea artistică a poemelor se menține la nivelul propriu autorului din celelalte cărți de la 11 elegii încoace, și pentru a ilustra faptul că poetul nu este un sacerdot al bizarierilor gratuite, cum uneori l-au crezut anumiți comentatori nu foarte bine intenționați, vom cita o elegie a soldatului căzut pentru apărarea pămîntului strămoșesc: „Nu-l uitați pe cel căzut în război, / lăsați-l din cînd în cînd un loc liber la masă, / ca și cum ar fi viu între noi, / ca și cum s-ar fi întors acasă. / De fapt el s-a întors dintre noi înțîful, / numai că s-a întors puțin mai ostent / și pe un pat nevăzută și-a așezat căpătîiul / lângă veniții acasă din mit. / El și-a făcut lucrul lui și acum / poate că îi e sete, o sete arzînd / ora pînă la noi, ca un fum. / Deci lăsați pentru el să cadă vin pe pămînt. Nu-l uitați pe cel căzut în război, / strigați-l din cînd în cînd pe nume, / ca și cum ar fi viu printre noi... și atunci el va surîde în lume”. (Nu-l uitați).

Primum ciclu al cărții, **Orfeu în Cîmpia Dunării**, se închină, după cum o sugerează poetul încă din titlu, laudei pămîntului în care doarme, ca o veghe eternă a prezentului, istoria străbunilor, a celor care cu trupurile lor au apărut aceste locuri „de două mii de ani”. Trimițînd o sugestie spre Bacovia cu celebrul său „gol istoric”, Nichita Stănescu scrie cu venerație: „un aer istoric înconjoară aceste priveliști montane”, gîndindu-se „la gloria Carpaților, / la trecătorile / în care arme străine au fost înfrînte” și emoția sa se purifică în zăpezile, în gerul de ianuarie al munților. Poetul se simte legat de pămînturile natale cu tot ceea ce are mai curat în sine, mai sfînt și mai adevărat (Tara), iar între valorile trecătoare ale lumii patria rămîne ca o permanentă, o constantă invincibilă: „Panta rhei, se înfioară / tot ce curge, numai tu / în mijloc de vieți stai, țară / pururea atunci și-acu” (Panta rhei). În maniera sa obișnuită, de creere dezinvoltă a asociațiilor fără a pierde însă ritmul grav, subteran al gîndirii, poetul se exprimă „cu tandră mirare” despre iubirea lui de patrie: „Despre patrie se

pot spune / cuvinte scrise cu colțul inimii noastre / suspendate în aer, albe spume / ale mării acestora albastre. / O, doar pentru ochiul străin / toate acestea ar fi poate dantele / la perdeaua de miraj alcalin / trasă numai peste stele. / Înșă pentru cei ce sîntem aici / în viață, întregi și în lucrare, / cuvintele au lamă de brici / intrînd în miracol, cu tandră mirare”. (Cu colțul inimii). Plenitudinea existenței libere, pe un pămînt liber, într-un peisaj al zăpezilor și basmului de iarnă (Din Carpați) sau pe același pămînt, acum parfumat de teiul sfînt eminescian (**Vechi cîntec în doi**) este trăită nu cu infatuare, ci cu respect și blîndețe față de alte neamuri: „Nu zicem rău de nimeni, stăpîniți peste pămînt / noi sîntem în picioare, sub noi străbunii sînt. / De aceea poate-n libertate să lucesc, / deasupra noastră, universală boltă cerească” (Noi), dar cu nu mai puțină hotărîre și sentiment al dreptății: „Poate că ne-am săturat și noi pînă la urmă / să ni se spună lacrima că-l aur, / să ni se spună lina că e turmă / și boul junghiat că este taur” (Text).

Al doilea ciclu al volumului, **Alegerea sferelor**, are în centrul său iradiant o fenomenologie a iubirii pasionale, o încercare de a substanțializa forma iluzorie a perfecțiunii erotice, cu elanurile ei de intenționalitate pură și căderile în tristețe ori melancolie nedefinită. Caracteristica generală a poeziei lui Nichita Stănescu — pendularea cu mare viteză între abstract și concret — își găsește aici un cîmp tensional alternînd între candoare și dezamăgire, între aspirație și realizare. O poezie definitorie în acest sens ar putea fi **Înfățișare**, unde materia și spiritul ei indicînd un drum al păcatului împreună cu ipoteza contrarie, a unui spațiu imaculat, necesar pentru un început al lumii, rezumă o temă permanentă în lirica lui Nichita Stănescu: „Nu par al nostru / al amîndurora // O, și-mi adulmeci / respiraerea, ca pe-o urmă / vinovată. // Da, am respirat un aer / în care au făcut dragoste păsările. / Da, am băut apa / în care au făcut / dragoste peștii... / da, am mîngîiat / trunchiurile / pe care florile / au făcut dragoste. / Da, am mîncat / bulgăril de pămînt / în care au făcut dragoste viermii. / Dar eu, iubito, dar eu / voi găsi, voi găsi, voi găsi / un loc gol, / un loc mai gol decît însuși golul, / în care nimeni,

niciodată / n-a făcut dragoste. // În închipuirea mea voi găsi / locul, acolo, în închipuirea mea / acolo ne vom duce, în locul / unde nici un străin / n-a cunoscut dragostea”.

Armonia, sfera dragostei rămasă în alt timp, într-un trecut care nu poate fi uitat însă, căci acolo se pierdea multiplul în identic și identicul în multiplu are, în **Timp stătea lungit pe timp** o melancolie eminesciană: „Unde mă sfîrșeam, de unde / începuseși viața tu, / N-am știut-o, nu vor știa-o / orele de-atunci, de-acu” pentru ca solitudinea, izolarea de ritmurile lumii să genereze o durere vinăță: „Nu mă face frumos nici tristețea, / nici amurgul, nici foamea, / nici inima altuia, nici copaci altuia, / nici strada goală de tine, / nici calii, nici iarba, / nici pietrele, / nici cuvîntul prin ale cărui / vocale / pot să privesc / ca prin niște orbite goale” (Cîntec). Stările contradictorii izvorite dintr-o participare la condiția vulnerabilă, de om, a poetului, deși gîndul perfecțiunii inaccesibile nu l-a părăsit („Mă țîn cum sînt, neizbucnit, / pedeapsă is-pășînd în eră, / că m-am gîndit, că nu m-am fost gîndit / să fiu să nu fiu și să fiu o sferă — Stare) sînt însoțite de primejdia echivalențelor absolute, a rezonanței între ideal și real, între abstract și concret, între cuvintele semnificative și obiectele semnificate: „Cît de greu trebuie că țî este / ție, suflet gramatical, / să te sprijini / de-o pantă de munte / fără s-o sfîrșimi”; „și mă gîndesc că și noi / ne-am sfîrșiră imediat / dacă-am înțelege ideea / care ne scrie cu o rază violentă” (Mizerabile pietre). Aspirația la existența integrală, cu realitatea ei posibilă în fragmente, capătă, în **Existență**, tu un final ca un strigăt implorator: „Și dat mă dau și nimeni nu-l / ca să mă ia în gheara lui”.

Ciclu erotic oscilînd rapid între copilaria percepției și experiența reprezentării, între candoare și experiența totală a cunoașterii, se continuă cu secțiunea mai curînd ilustrativă **Soldatul și armele** din care am citat la început frumoasa poezie **Nu-l uitați**. Ultima parte, de rezistență în gîndirea istorică a poetului și în structura volumului, **Un pămînt numit România**, se remarcă prin cîteva poeme mai întinse (**Oase de oameni**, **Mutarea în lup**, **Un pămînt numit România**), ca un pandant și o încheiere logică în raport cu prima parte a cărții, **Orfeu în Cîmpia Dunării**. Cele trei poeme citate fac o nouă apologie a pămîntului și a istoriei, de data aceasta mai analitică și mai liberă în asociații la nivelul structurii verbale, mai patetică în desfășurarea iubirii de țară, de străbunii care o veghează din adînc, mărturie pentru un prezent autonom, pentru generațiile de astăzi care-și edifică o existență suverană. Poetul întonează un cîntec general fără a deveni lozincard și fastidios, el devine un personaj colectiv fără a-și pierde identitatea stilistică asemănătoare, să zicem, cu cea din 11 elegii.

Se poate spune că ultima carte a lui Nichita Stănescu, **Un pămînt numit România**, este o carte a iubirii cu multiplele ei ipostaze, de la cea de istorie și țară la cea intimă, toate la fel de sincere, de autentice în structura artistică și morală a poetului.

Dan LAURENȚIU

SALCIILE

Despre suferința fizică...

Cîteva săptămîni petrecute la două spitale din Cluj mi-au dat posibilitatea să meditez asupra suferinței fizice. Cunoșteam teoria lui Thomas Mann care susține că suferința amplifică sensibilitatea, mărește înțelegerea — voiam să-mi fac din această idee un ghid care să mă conducă în labirintul problemei, dar mi-am dat seama că această idee îmi barează spontaneitatea, mă împiedică să văd ceea ce este. Eram pus în situația îngrată de a hrăni această idee, de a vedea numai ceea ce ț-ar demonstra valabilitatea. Așa că am renunțat la orice ghid și mi-am propus un lucru mai modest, să observ ce se întîmplă cu mine. Dar acest lucru s-a dovedit neobișnuit de greu, aproape imposibil...

Ceea ce m-a surprins a fost faptul că la un moment dat mă obișnuisem cu boala, cu suferința fizică, așteptam apariția durerii cum așteptam altă dată un prieten „la Union”. Cînd durerea nu-și făcea apariția, intram în panică, durerea devenise și ea un component al personalității. Medicamentele care trebuiau luate la o anumă oră înlocuiau acum distracțiile pe care le aveam înaintea, îmi creau iluzia unei vieți organizate, pline de sens. Totul se stabila în raport cu aceste ore sacre... „Dau telefon după ce iau Triferment”... sau „Mă apuc de scris cartea poștală înainte de Triferment”... Boala devenise o in-delecticare, un serviciu aproape, iar eu un salariat foarte

conștiincios. Ajunsesem la un moment dat la convingerea că dacă boala m-ar părăsi, m-aș plictisi fără ea, cum s-ar plictisi fără muncă un funcționar care a ajuns la pensie... Universul se împărțise parțial în două, în cei sănătoși și

Jurnalul unui mator ocular

în cei bolnavi... Cei sănătoși aveau prestigiul sănătății lor iar cei bolnavi orgoliul suferinței lor... Vestile pe care le primeam din afară nu mai aveau intensitatea obișnuită... Concentrat asupra bolii, priveam cu indiferență celelalte evenimente. Suferința fizică

dobîndise o mare autoritate și, de aceea toate problemele așa-zis sufletești mi se păreau minore, aproape un răsfaț... Șimțeam că multe din problemele mele dinaintea internării în spital, chiar cele pe care le socoteam grave, dispăruseră, înțelegeam că de fapt nu mai supraviețuirea mă interesa cu adevărat... Căutam cu disperare aceste probleme, voiam să le pun la loc, dar ele nu mai existau pentru mine. Observam însă că haosul fiziologic îmi aducea o umilință, o modestie în fața vieții pe care înainte n-o aveam. Eram foarte încîntat de această descoperire. Dar era o umilință vicleană care avea să se rein-toarcă, știam de pe atunci, îndată ce mă voi îndrăveni. A-

cestă umilință nu era decît o uniformă pe care o îmbrăcusem provizoriu, uniforma care mi se părea cea mai potrivită cu decolul spitalului... Înțelegeam atunci că de fapt nimic nu se schimbă, că toate înțelegerile noastre nu sînt decît forme de adaptare... Avem iluzia că orice experiență ne îmbogățește. Această convingere am trăit-o și eu chiar cînd m-am apucat să scriu aceste rînduri... Pe măsură însă ce scriam, această convingere se destrăma... Noi nu sîntem suma unor adevăruri înțelese într-o viață de om, ci numai ceea ce înțelegem clipă de clipă

Teodor MAZILU

„mass media”

Televiziune, radio,
cinematograf, disc

Sânziana Pop

Sint oameni care nu consumă zilnic programele de televiziune. Alții caută cîteodată numai emisiunile preferate de copii: desene animate, filmele mute. Dar se dau alarme, se vorbește despre „pericolul televizorului” care înghițe timp, care riscă să domine preocupările spirituale ale tuturor, care gîndește pentru toți, se imaginează, în replică, mijloace de profilaxie. Dacă ar fi adevărat și la noi — așa cum conchidea recent o anchetă de presă dintr-o țară străină — că televizorul a devenit zeul casei, centrul atenției, că toate vîrstele unei familii, existența lor, gravitatea în jurul orarului cutiei cu imagini, atunci, bineînțeles, obligația celor care au în mîni deținerul acestor aparate chei ale vieții de fiecare zi — ar fi enormă. Logica simplă spune că aceia care au fost chemați să se îngrijească să compună și să desfășoare programele de televiziune sînt preocupati la asta, cel puțin în linii elementare. În plus, la noi, televiziunea este foarte tîrîă și, deci, e bine să gîndim aci, cînd deschidem o atare discuție, că amestecul celor neprecupeți ar risca să incurce definitiv lucrurile. O realitate de necontestat: și la noi televizorul a devenit o mare atracție, „un element al existenței”, și dacă și copiii își părăsesc jocurile — nemaivorbind de lecții — pentru a nu scăpa o emisiune sau alta, înseamnă că întrebările devin foarte serioase. Se știe, în ceea ce privește consumatorul: nenumerate gusturi, preferințe corespunzînd unor grade diferite de instrucție, un adevărat labirint de cerințe, de nemulțumiri. Ne-am feri însă și ne-ar înspăimînta să numim televizorul eminentă cenusă a existenței cotidiene, chiar dacă programele ar fi excelente, pentru simplul motiv că păstrăm constant refuzul față de orice fel de dislocare, de abolire a personalității umane, și în cazul, deci, cînd această dislocare s-ar face cu mijloace agreabile. Din punctul de vedere al lucrului dificil, al rezolvărilor inteligente, ce se cer făcute cu știință și multă răbdare, în așa fel încît spectatorul să nu fie răpit lui însuși, — înțelegem valoarea vocației, greutatea profesiei omului răspunzător de calitatea și de orizontul instructiv-educativ al imaginilor cotidiene de larg consum. De aceea, gîndind mai întîi riscurile, vedem mai degrabă necesitatea sprijinului constructiv datorat televiziunii noastre, decît impunerea violentă a negațiilor subiective, oricînd la îndemînă. Printre meritele, nu puține, ceea ce a oferit efectiv televizorul în ultimii ani a fost o legătură mai directă cu lumea planetei noastre, fapt care a ajutat la înlăturarea multor prejudecăți și mai ales a lecuii multora ceva din suferința izolării. Nu putem uita noaptea zborului și pașilor pe lună, care a devenit întregă și a noastră, nu lipsește, adică, din biografia fiecăruia dintre noi. Ce-am putea spune, mai departe, în cîteva cuvinte? Cîteva lucruri simple, generale, considerate cerințe unanime. Mai mult înțelegere și respect pentru dorința de cunoaștere autentică și pentru timpul ochilor încrezătorii care privesc ecranul televizorului, mai mult deschidere spre lume, atenție mai mare la substanța imaginii și o mai frumoasă ținută cînd se vorbește despre lumea țării noastre.

Un bon de televizor este o capitulare. Un televizor în priză este sechestrul benevol. E foarte limpede că victoria televiziunii asta semnifică: tutela cu caracter de masă a aparatului de transmis vederi. Tot mai mult ne lăsăm convertiți de cultura la domiciliu. Tot mai des acceptăm necesitatea de a apăsa pe buton. Cheștiune de psihologie contemporană? Foame de informație, de varietate, de nou? Senzație de participare la ultima oră universală? Nu știu. Poate da, poate nu. Poate că este vorba doar despre comoditate, despre spectacolul la-ndemînă în fotoliul din salon. Atît. Dar nu întrebările mă frămîntă cît constatările: după lungi epoci de emancipare și mari aere de independență s-a votat unanim tutela culturală a unei instituții de caracter anonim. Zece ani de învățămînt obligatoriu și vreo opt de învățămînt special ne-au transmis obligația selectării în artă, a discernămintului particular. Cinci ani de televiziune activă ne-au neutralizat pînă la accepția de programe palide. Dacă preferam Pirandello mergeam la „Teatrul Național”. Acum vîd ce-mi oferă televiziunea. Dacă doream Antonioni, juca la „Central”. Acum vîd seriile de televiziune. Iarna e frig, prefer filmul în dormitor. Vara e cald, în frigider sînt băuturi răcoroase. N-o să vîd ce doream? Nu-i nimic, o să vîd ce mi se impune. Dacă nu-mi place stîng. Astăzi, mine nu mai stîng, mine încep să am speranță că tot o să fie pînă la urmă ceva de văzut în program.

Responsabilitatea televiziunii este imensă. Evident, la modul teoretic și ideal. O instituție răspunzătoare de propagarea direcțiilor culturale moderne în sensul cel mai direct cu putință, în sensul concret al difuzării ei pe rețea, o instituție care își asumă răspunderi de instruire a unor mase de milioane de spectatori, o instituție care ambi-

ționează să devină măsura faptului cultural, o asemenea instituție nu poate funcționa decît în numele și cu participarea unor personalități cu o pregătire profesională care să garanteze fără fisuri transmiterea competenței și obiectivă a informației, indiferent că e vorba de artă, de știință, de politică. Televiziunea trebuie să devină instituția culturală numărul unu. Din punct de vedere al accesului e foarte sigur că nu există arte competitive. De aceea televiziunea trebuie să devină un element de sinteză. Cred că acesta este specificul ei. Capacitatea de a afla media milioanei de disponibilități afective, a milioanei de preferințe, șansa de a oferi satisfacții egale indiferent de gradul de instrucție particulară a individului dar fără a leza drepturile observatorilor „pregătiți” în favoarea „incepătorilor”. Ori dacă există vreun pericol, și ca să fac referiri mai concrete am să numesc însăși televiziunea noastră, cred că el vine tocmai dinspre partea concesiilor făcute în numele celui „mare public” care trebuie să aibă acces la fenomenul cultural. Cred că înțelegerea marelui public este depășită de însuși marelui public. Nu există concepție mai dăunătoare decît aceea care consideră publicul în mod pasiv, ca pe o mărime amorfă careia trebuie să se servească rețetele ieftine. Nu există ambiție mai periculoasă decît aceea de a impune publicul larg, judecător suprem. Inteligent și activ, perfecționabil în sensul cel mai bun al cuvîntului, publicul însuși refuză o asemenea tratare. Vizavi de televiziune o depășește pe ceea ce care ne gîndim la Socrate, de pildă, ajungem, fără să vrem, în situația primitivilor care își diviniază bățul de doborît fructele.

Malebranche făcea la 1674 distincția între imaginația activă a sufletului, facultate și comandament al voinței, și imaginația pasivă, animală, — a trupului, supunere față de senzațiile gravitate și întipărite, involuntar, în materia noastră nervoasă. Înșiși bibliotecă, sfînta și treaza lume a cărților, poate deveni drog și chiar somnifer, uneori; cu atît mai mult cinematograful, să zicem, are virtuți opiacee, destul de puternice. În lumea noastră modernă, caracterizată printr-un adevărat uragan al „informației” de masă, pericolul diletantismului și superficialității, este, cred, mai frecvent decît înainte.

Căci, hotărîți nostru, adevărata instrucție, satisfăcerea selet lucrare de informare, „programarea” și „reprogramarea” creierului omului de azi, nu se înfăptuiește, nici prin „correspondență”, nici în fața marelui sau micului ecran, nici cu ajutorul telefonului ei, în clasică și veșnic tîrîă, Bibliotecă.

Avînd păreri neostile dacă nu pasnice chiar, despre ideea de cinematograf sau T.V. (urmăresc aproape numai programele cu filme de desen animat) rîmîn în schimb neplăcut surprins cînd fac cunoștința anumitor persoane (numărul lor a început să se înmulțească, din păcate), care, în chip evident, posedă pe lingă o ignoranță fundamentală aș spune, urmele triste ale unei „solide culturi” făcute exclusiv la televizor.

Cezar Baltag

Nimic mai ușor decît să-l compătîmim pe Hermes, închipuindu-ni-l invidios pe ultimul factor postal, ori scîpînd, zăpăcit, caduceul din mînă, la vederea unei telegrafiste (drăguțe) convorbind cu „provincia”. Ne uimește încă atît de mult infanțila noastră civilizație încît am și căpătat un naiv complex de superioritate asupra bunicii noastre. Euforizați de „adaptarea” noastră la ritmul vieții moderne, uităm adesea că a trăi efectiv nu înseamnă, numai, „a trăi cu informație adecvată”. De altfel înmagazinarea impetuoză și pe toate căile (poștă, radio, telegraf, cinema, publicații, televiziune) a unor cunoștințe destul de elementare, despre orice și aproape nimic, (pentru că, nu-i așa? divertismentul trebuie să rămînă divertisment), înseamnă pe de o parte, atenuarea dacă nu stingerea prin satisfacere superficială, a curiozității noastre, naturale, de a ști, pe de alta, fixarea, la un nivel standard, a informației noastre intelectuale. În afara efortului activ al insului spre cultură, însă, nu poate exista adevărată cunoaștere. Desigur, azi, mai mult decît oricînd, viteza de transmitere, a informației, a devenit capitală, dar această viteză rămîne nulă dacă conținutul (acuitatea) și valoarea informației transmise sînt deficitare. „Maieutica” cu ecranul „Mirajului” poate fi utilă ațta vreme cît îi acordăm exact importanța unei destinderi; dacă însă venerația noastră pentru televizor o depășește pe ceea ce care ne gîndim la Socrate, de pildă, ajungem, fără să vrem, în situația primitivilor care își diviniază bățul de doborît fructele.

Malebranche făcea la 1674 distincția între imaginația activă a sufletului, facultate și comandament al voinței, și imaginația pasivă, animală, — a trupului, supunere față de senzațiile gravitate și întipărite, involuntar, în materia noastră nervoasă. Înșiși bibliotecă, sfînta și treaza lume a cărților, poate deveni drog și chiar somnifer, uneori; cu atît mai mult cinematograful, să zicem, are virtuți opiacee, destul de puternice. În lumea noastră modernă, caracterizată printr-un adevărat uragan al „informației” de masă, pericolul diletantismului și superficialității, este, cred, mai frecvent decît înainte.

Avînd păreri neostile dacă nu pasnice chiar, despre ideea de cinematograf sau T.V. (urmăresc aproape numai programele cu filme de desen animat) rîmîn în schimb neplăcut surprins cînd fac cunoștința anumitor persoane (numărul lor a început să se înmulțească, din păcate), care, în chip evident, posedă pe lingă o ignoranță fundamentală aș spune, urmele triste ale unei „solide culturi” făcute exclusiv la televizor.

Constantin Țoiu

Semn că omenirea poate spera totuși în trîncina spirituală ei e că, marmoră a două războaie mondiale declarate și a altora ne-declarate sau nemărturisite, Josephine Baker a cîntat cum a cîntat la București în noaptea memorabilă de miercuri trecută, să surzî veie!... O soră africană a lumii, sau a lui Don Quijote, mamă a douăsprezece idei crescute într-un castel cu iarba tunșă, cetatea radioasă a utopiștilor de todeauna. Ea a cîntat plîngînd și pentru Edith Piaf, soră deosemeni cu lumea, iar noi, tăcuți, ne-am gîndit la Maria Tănase: lume, lume, soro lume... Cred că Mass media, această expresie scoasă parcă dintr-un tratat de științe oculte — formula magiei noastre moderne — încercarea de a descoperi un înțeles comun întregii specii, ar putea fi ceea ce intruchipează Josephine Baker, vrăjitoarea cu obraz de totem, cu blană de samur și coturni de tragediană optimistă, ocrotind doisprezece orfani, rasele și națiunile pămîntului.

Întîi a fost telefonul, cu manivelă; apoi radio-ul solitar, cu căști de telegrafist de bord. Pe urmă filmul mut cu siluetele lui zăpăcite, alergînd sacadat și comic spre moarte. Vorbitorul apoi și televiziunea cu torențele lor de sunete și imagini. Aproape că nici nu mai e nevoie să înveți să scrii și să citești. Informațiile vin direct la domiciliu ca sticlele cu lapte. Revoluția tehnică a mijloacelor de răspîndire a culturii în mase ne face zi de zi mai doștepți, vîrînd nevrînd în timp ce stăm în fața gemulețului luminat, și mîi și birfim puțîn, în familie, relaxați, avînd tot dreptul: ia să-l vedem și pe următorul ce zice...

Pe urmă apare Ioaica bătrînă, aceeași de la telefonul cu manivelă și pînă la televiziunea în culori, fata de 64 de ani, legîndu-du-și în același ritm, de sazeaci și patru de ani, șoldurile: Hello Dolly; și nu mai suficient, fiindcă dintre toate invențiile posibile, singura, neîntrecută, este o anume pulsație sinceră a existenței și inimii tinere, setea de ritm, de mișcare. Îl vîd pe Andre Malraux vorbind despre cele mai abstracte lucruri în Oceania, sub cerul nopții tropicale și constatarea lui, la un moment dat, pe cînd își ține discursul său de ministru al culturii, că auditorul din umbră dansează pe loc în ritmul frazelor sale, atît de bine cadentate...

Ilie Constantin

Dintre toate mijloacele de comunicare omenestă, mai mult decît însuși dialogul viu, prețioasă această formă de tăcere pătrunzătoare, care este actul lecturii. Ecranele mari și mici, al căror succes fulminant a schimbat fața secolului, difuzoarele radioului, sînt — pentru mine — forme de informație colectivitate, deci de ieșire din tine însuși, vremelnic. Această mișcare, dinăuntru în afară, dinspre tine spre lume, este una din cele fundamentale, ea face posibilă existența socială. În schimb, actul divin al lecturii consolidează individul în mulțime, îi oferă dublarea de referință a propriului chip: „Văd cititorul cum în carte se uită mut, ca-ntr-o oglindă”.

sunea, undeva, M. R. Paraschivescu.

Îmi plăcea mult cinematograful în adolescență, azi îmi place adolescența de aur surzător a cinematografului. De cele mai multe ori dramele, tragediile și celelalte forme serioase ale literaturii te dezamăgesc pe peliculă, chiar și acele strict cinematografice. Desigur, excepții generoase nu fac decît să mă adăncesc în această rezervă față de pretențiile industriei cinematografice.

Televiziunea, pătrunsă în casele noastre cu dezinvoltură și imposibil de alungat, reprezintă pentru mine, deocamdată, doar o posibilitate de ubicuitate: să fii la teatru, apoi la stadion, apoi pe Lună.

Toate acestea însă pot fi, cu strălucire, realizate de lectură, singura pe care nimeni și nimic n-o poate înlocui.

Nicolae Velea

— Calitățile metalului! — spunea un bătrîn din Vîșina, comună de lingă Găești, lovind admirativ butoanele de ebonit ale aparatului de radio.

— Ia cu taxă pentru aer! recomandă, adică făcea reclamă, cu ani în urmă, un gestionar de pe valea Topologului, primului aparat de radio poposit la cooperativa de acolo.

„Calitățile metalului” care cere „taxă pentru aer”, aparatul de radio s-a împlîntat și integrat de mult peisajului casnic, familial, îndepărtînd — pe mese sau rafturi — în dreapta sau în stînga cotoarele și copertile cărților.

Nu cred într-un dialog adversar între aparatele de radio sau televiziune și carte, între litera tipărită și cea spusă sau echivalată în imagine, într-o dispută deja cîștigată de Inlesnirea și agresivitatea megahertzilor.

O povestire sau poezie e bună, acaparantă, fie în cereală tipografică fie în vibrația membranei de radio sau plîmătată de „camera” de luă vederi a televizorului.

Cred că vorba spusă pe undele herziene vine — iesnicios — să selecționeze emoția, situația epicului topit în plumb.

O carte bună se învîrjbește cu șanse mari cu butonul de radio sau de televiziune.

E drept că avantajul e al nostru. Pentru că — așa cum se știe — nimeni nu-și poate auzi vocea. Nimeni nu poate ști exact cum arată.

„Căci ochiul te minte, urechea te-nșală”. Aparatul de radio și televiziune ne dă prilejul unui examen, în plus.

— „Calitățile metalului”, cum spunea în iarna trecută un bătrîn din comuna Vîșina, de lingă Găești.

Grigore Hagiu

O fonotecă de aur există la Radio. Datorită ei, ascultăm, astăzi, voci de autori celebri. Nu se poate închipui o mai mare bucurie decît să-i auzi pe Sadoveanu, Argezi sau Blaga, recitîndu-și opera; și uneori, cu cită nostalgie, pe a înaintașilor (Eminescu spus de Sadoveanu rămîne, pînă în prezent, cea mai bună recitare).

O discotecă de aur Electrecord încă nu există. Pentru poezi, cel puțin, ea ar fi absolut necesară. Discul negru și strălucitor poate stabili o relație intimă, de mare emoție, între scriitorul recitator și ascultător. O hipnoză cu care am vrea să ne obișnuim. Cartea rămîne de citit, vorbese de cartea de poezie. Dar altădată, la începuturile ei, poezia se asculta. Am putea, potrivit unor necesități umane, să revenim asupra datelor primordiale.

Electrecordul mai are încă mult de discutat cu poezia, cu poezii, și, poate, chiar și o istorie.

BĂIAT COSTUMAT
ION ANDREESCU 120 de ani de la naștere
Numărul de față este ilustrat cu reproduceri după lucrările pictorului

ION BRAD

Zodie

Cînd nu știa vestirea mea pe lume,
Mama a cules cerul florii de in,
Brăzdat în aleanuri, împuns cu ace de spin,

Din amiezi, din pinze de brume,
Și l-a jesus cu lacrimi mari, anume,
Ca eu să am la ce să mă închin.

Aici e neînțînă-aceea dulce
A mea, cînd totul era numai dor,
Ca ruga însetată în rigor,
Pămînt din orșii gata a se smulge
Întîns în umbra ploii să se culce,
Pămînt de suflet cald, tulburător.

Anotimp incert

Ziua trecută prin noapte,
Noaptea trecută prin zi,
Fructele încă nu-s coapte,
Verdele galben va fi.

Somnul cernut prin trezie,
Veghea cernută prin somn,
Limpede ceas o să vie
Dacă la tine mă-ntorn.

Limpede ceas ori uitare?
Timp înțeles ori mirări?
Sintem în vîrsta ce doare
De muguri prea mulți, de-ntrebări...

Armură

Vultur cu gînduri mă bot,
Gînduri cu vulturi m-alungă,
E ceasul ciudat, înzăuat,
De două ori ziua-i mai lungă.

Foșnet de zale de fier
Umbra streină șoplește,
Nu vreau, fără lupte, să pier
De nevăzutele clește.

În cine să dau, să împlint
Palașul verii, ne-ntrîntul,
Dacă lovind în pămînt
Tace ca mine pămîntul?

Nici o nădejde nu am
Rănilor tîmplei deschise,
Dacă-ou fugit de pe ram
Păsări brumate de vise...

Unde să caut, să strig
Umbra mea caldă din vară?
Zălele-acestea de frig
Pînă în singe-mi pogoară.

Numai sursul ce-l știu
Soare restrînt în armură
Mă va întoarce mai viu
Și în iubire și-n ură.

Ritual egal...

Vremea mea începe seara cînd de-odată înviez,
Ies aluneca din tăcere cum din coji amarul miez,
Vă petrec pînă la unu, vă inspir un somn adînc,
Întorc ceasurile voastre, pe-ale mele le mînînc,
Grozăa lor de lume lasă cercăun palid, lasă rid,
Se-nvelesc în giugle de gînduri care nu m-au ispitit.

Masca mea de os o lepăd, întorc fața către foc,
Simt singurătatea casei sînd cu mine la un loc,
Uit o lume pentru alta care nu se mai inventă,
Uit o lume-n care cuget pentru una imprudentă.

Acest schimb care nu pare a mă umili, e, totuși,
Otrăvit de o mireasmă ca de crini ai apei, lătuși,
Îmi pun cai de abur la un car din lemn care pocnește
Și așez în el o cană de cafea clipind turcește —
Ritual egal cu moartea către care-nînd o mină
Și mă întelegă încă și departe să-mi rămînă.

Vremea mea începe seara cînd oțita lume pică,
Și cînd ochiul pur susține luna care se ridică,
Insomnia vine albă, mîntea-n fața mea desface
Și-mi arată cită umbră umple văile-i sărace.

Joc sacru

Că sînt la umbra tîmplei o mină care scrie
Jur-împrejurul lumii rotund destigurînd
Noaptea încă tandre, solemne de magie,
Simt stele muribunde în aerul născînd.

Știu prețul ce se pune pe fiecare vorbă.
Cu voce bună, iată, prefac decapitări
În jertfe fără limbă, cu mîma lor enormă
Joc un atît de sacru rol, sufăr amînări.

Măcar un fir de singe, un nerv plesnit așteptu-l.
Cel care nu-nejlege, se tăvălească încă l
Pe cînd atît de sterge cad ploile pe pieptul
Statuilor în piețe, el doarme, el mînîncă.

CONSTANȚA BUZEA

Deci te invoc, iubire, și de un risc mă clatin,
Căci nu exiști întregă în nici o minte, doamne l
Petrec în umilînță a fi visat la palam,
Și sper să vină toamna, să șteargă gustul toamnei.

Și-atunci, pe cel din urmă îl fac să fie primul,
Și el se molipsește de nimbul ce-i l pun,
Sînt martorul mirării desprinderii din chinul
Că nu a fost, cînd este, și cînd își pare bun.

Ce pas enorm, și spectrul greșelii nu te iartă.
Eu, de aceea, simplu, o turmă min spre munci,
Am liniște mai multă decît dacă-ăș fi moartă,
Că nimeni nu vorbește de mine pin-atunci.

Subit, nerezolvat e același dor de tine.
Nu vei scăpa, încearcă, lumina o întuneci.
Pe cînd în răzbuinare curg umbre pe coline,
Sărută cu uimire aceste goale minaci l

Un însumi

În fața nepunții de-a te convinge iar
Cu darul deznădejdi, ce mi-l desfid, cu plinsu-mi,
Retrag înfuriată, ca pe un pilc barbar,
Femeile din mine, și le arăt un ÎNSUMI.

El seamănă cu crucea, nevinovatul lemn,
Cu răstignitul seamănă mai bine,
Și cu Maria care aduce udelemn,
Cu Magdalena încă iubindu-te pe tine.

Un însumi plin de magii acelei nașteri sfînte
Eliberînd de-atunci oțitja prunci,
Ea, ce nu-mi dete mie o gură de cuvinte,
Mai fericit — un cerșetor în brînci l

Idem

În clipa cea mai neagră eu rid ca să mă satur,
Disprețuiesc pe față perful mod al nostru
De-a ne spăla de silă sorbind încet colostru,
Clădind înțelepciunea cu orice gînd imatur.

Deci, vino, fii supusul, cum eu sînt e oricine,

Nu simți mai multe stele alătura de mine,
Că nouă tuturor, vei ști, te vei deprinde,
Ni se trimit din spațiu anemice ogîndine.

Plisc

Nu spunem, nu ne spunem de-atîta timp nimic,
De greu deznădejdiu e brațele ridic,
Și-acolo unde ele deasupra te se-adună,
Mai sîntem cei din vreamuri, mai sîntem împreună.

Ajunși în fața mării cu-n munte alb în plisc,
Privim-u-l, cum se zbate, cu calm golit de risc,
Ființa noastră-nțreagă atît de umilă
Surprinde veșnic stele ce altora palpită.

Să nu știți

Nu-mi trece azi pragul, prefă-te că nu vrei
Să-mi vezi ochii tulburi cerînd ajutor,
De-și mea albă vreau mi-lă să-ți fie
Abia cînd va fi prea tîrziu, cînd eu mor.

O vină superbă, aceea că nu știu
Ce știe nebunul să spună mulțimii.
Se-apropie ora cînd din sertare
Sar cîinii dresați inventînd locul crimei.

Un gînd așternut pentru tine căzu
Aproape de mina atît de curată.
Ceva neprecis, ca din haos, o pată
Se-așează în mintea sperînd să strigi: NU l

Deschide fereastra, voiem să-ți spun,
De cîțiva bătrîni să ai grijă. Atît.
Blestemul înscăie în el un nebun.
În rest, e un patos, al celui urît.

Chelnerul ne privește ostil. — Dumneavoastră credeți că aici se poate intra cu cîinii? Dacă nu-l dați afară, nu vă servim!

Mă ridic, duk iese o dată cu mine, chem un laxi, aranjez cu soferul să mă aștepte și cu mare greutate închin cîinele în portbagajul mașinii.

Mă întorc cu minile pline de singe și cu manșetele hainei sfîșiate.

— În curînd o să-mi fie imposibil să mă stau alături de tine, îmi spune Ramayana privind-mi minile.

Încerc un zîmbet împaciutor.

— Tu, continuă ea, trebuia să-ți ai ales o meserie mai pe potrivă.

— Știu, îi răspund. Orașul vîiește că aș fi cel mai bun medic veterinar. Se zice că, în locul meu, altul n-ar fi reușit. De ce-ți pleci urechea la astfel de zvonuri?

Bem și paharele goale se adună pe mijlocul mesei.

— Nu asta vroiam să-ți spun. Tu ar fi trebuit să te faci preot sau călău.

Gîndurile femeii îmi par meschine. „Preot sau călău?” aș vrea să o întreb, dar dinții mi se încheștează, golesc paharul dintr-o sorbitură, apoi altul și încă unul pe jumătate. Ramayana încearcă să pară veselă, bine dispusă, dar risul îi sună amar.

— Mi te imaginez, continuă ea, înveșmîntat în roșu, cu capul acoperit de o glugă neagră de sub care-ți răzbat numai privirile blînde, inocente chiar, aș putea zice. Da, așa mi te imaginez, înveșmîntat precum îi-am spus. În dreapta ținînd securea, ingenunchiat pe podiumul construit în pripă în mijlocul pieței pline de oameni și cerînd iertare condamnatului la moarte. La început vocea ți se aude abia perceptibil, apoi întreaga piață vîiește de cuvintele tale și cuvintele-ți sună ca o rugă puternică către Cel de sus, sau către criminalul care te ascultă uimit; fața ascunsă sub masca imobilă a pinzelor bănuie ostentă, îți aud vocea din ce în ce mai slabă și rugăciunea de iertare către osînditul la moarte se sfîrșește printr-un hohot de plîns. Dar nu tu ești acela, ci însuși omul îmbrăcat în pinza de sac cenușie, care plînge nu fiindcă peste două, trei sau mai multe secunde îi vei rețea gîtul, nu pentru asta își simte pieptul zguduit de sughituri, ci pentru tine, omul care-l vei despărți de viață și care vei rămîne mult mai trist și mai nenorocit decît el.

Cuvintele Ramayanei mă îndeamnă să beau. Aș vrea să-i răspund, dar nu reușesc, cu gest stîngaci îmi șterg lacrimile care mi se ivesc în colțurile ochilor.

— Te înduioșezi pentru propria-ți soartă, continuă Ramayana, zîmbind ironic. Da, nu te mira, o soartă mai bună decît aceea a călăului nu ți-ai fi putut dori niciodată.

Cerem băutura, ochii mi se împăienjesc și brațul mi-l simt ostent de ridicat paharelor. Pe Ramayana o zăresc ca printr-o negură ușoară. Uneori îmi pare o străină cu care întimplător m-am așezat la aceeași masă, alteori o simt atât de apropiată încît am convingerea că ne cunoaștem de cînd lumea.

— Uite, îmi spune, urmîndu-și șirul vorbelor. Uite, repetă ea și cu o mișcare neașteptată își sfîșie partea de sus a rochiei. Vezi semnul acesta? Adu-ți aminte!, e foarte mult de-atunci — tocmai de-aceia nu-ți mai știu decît plînsul și statura ingenunchiată la picioarele mele.

La început am senzația că Ramayana glumește, dar cu cît îmi holbez ochii mai mult, cu atît mai vizibil devine scumula acela subțire ca un fir de păr care-i înconjoară gîtul, nespus de alb, aproape strălucitor.

O clipă revăd scena și pe creier mi se așază o ceață opacă. Nu știu dacă mai beau, dacă spaima nu mă face să-mi pierd cunoștința și luat pe brațe, să fiu zvirlit în mașina care mă așteaptă la intrare.

Tirziu, cînd mă trezesc în patul de acasă, simt răsufierea fierbinte a cîinelui aburîndu-mi obrazii. Gîndul că pe Ramayana am lăsat-o acolo în mijlocul acelei adunături de oameni ameții de băutura, mă neliniștește. Mă ridic; tavanul se învîrte o dată cu mine, puș mîna pe receptorul telefonului, dar numărul ei îmi scapă și adorm cu fața îngropată în covorul murdar și rece, încercînd să-mi aduc aminte.

— Vreau să ne rădăcim, îmi spune Ramayana. Cînd eram copil îmi plăcea să o iau răzna pe străzile necunoscute ale cartierului. Mă simțeam atrasă spre necunoscut, sau cine știe, mă atrăgea poate chiar senzația de disperare că nu voi mai reuși niciodată să mă întorc acolo de unde-am plecat.

Mă las purtat pe străzile înghețate, al căror nivel a ajuns în dreptul ferestrelor și-mi spun că în curînd straturile de apă pietrificată vor întrece înălțimea ușilor, înălțimea acoperișurilor. Îmi spun că în curînd aici nu va mai fi decît un imens, timp de gheață — imaginea și soarta Ramayanei mă înspăimîntă.

— La ce te gîndești?, mă întreabă ea apropiindu-se și făcînd o pîruietă pe tocul înalt al pantofului.

Pornim mai departe.

— La ce te gîndești?, insistă Ramayana. Știu că nu-l pot dezvălui adevărul; prin cap îmi trec fel de fel de gînduri. Îi aleg pe cel mai nevinovat:

— Mă gîndeam...

— Taci, îmi spune ea și-i simt mîna rece acoperîndu-mi gura. Știu că ai să-mi răspunzi cu un neadevăr. Desigur, în locul adevărului, oricare femeie ar fi preferat să audă o minciună bine ticlulă. Taci și ascultă! În curînd mai curînd decît ți-ai putea închipui, asta ar putea să se întîmple chiar la noapte sau, dacă nu la noapte miine sau poimîine, da, cu siguranță, poimîine am zis și acum nu mă mai îndoiesc nici o clipă poimîine cartierul acesta cu străzi întortocheate și nume caraghioase va fi înmormîntat sub greutatea apăsătoare a oceanului de gheață. Știam că la asta te gîndeai atunci cînd ai fi vrut să-mi răspunzi cu vorbe amăgitoare. Da, îți zic, aici se vor aduna copiii orașului și se vor înflora de plăcere în fața priveliștei nemăvăzute.

Îți zic, deasupra noastră vor găsi un patinoar imens și nici unul din ei nu va ști că jos, undeva, acolo sub fuga picioarelor lor, se află trupul înghețat al unei femei... Fugi cît mai e timp! Acum ne vom rădăci, ne vom întoarce acasă și iarăși ne vom rădăci; presimt că alături de mine nimic bun, da, nimic bun nu te așteaptă; cei care m-au cunoscut înainte te sînt morți de multă vreme, alții au fugit fără să mai privească înapoi.

Cuvintele Ramayanei mă tulbură, încerc să o mint în continuare și rid, dar risul îmi sună fals, hohotele mi se lovesc ascuțit și rece în învelul de gheață pe care ne poartă în neștire picioarele noastre.

Îmi amintesc că trebuie să ne-ntoarcem;

COPII DE ȚĂRAN

Ramayana tremură și-mi spune că gerul a pătruns-o pînă la oase. Vrem să ne întoarcem, dar nu izbutim și, tot căuțînd prin labirintul ulițelor strimte, nimerim din întîmplare la marginea orașului, acolo, unde de fapt n-am fi vrut niciodată să ajungem, acolo, unde nu se mai vede decît o mare pustietate de zăpadă viscolită în dune strălucitoare. Ramayana stăruie să înaintăm. Urcăm și coborîm dunele; iarăși urcăm și coborîm. Priveliștea pare atrăgătoare, dar luminile orașului au dispărut și, ori încotro se îndreaptă, privirile noastre se izbesc de aceeași imensitate albă, vălurită.

Sus, cerul; descoperim luceafărul de noapte și nici nu știm dacă-i luceafărul de noapte, dar așa ne place nouă să credem; îl urmăm drumul și ajungem la o casă joasă, întincoată și cu ferestre puține. Ne apropiem — aspectul casei e jalnic, neprimitor, dar simt că ne-ar fi bine acolo, înăuntru, indiferent de ceea ce ne-ar aștepta în spatele pereților ei cenușii.

— Să intrăm, îi propun Ramayanei. Aici

vom fi feriți de primejdia care amenință străzile.

— Nu, nu, nu, izbucnește Ramayana și-i aud urletul înspăimîntat avîrîndu-se deasupra dunele înghețate, în dreapta, în stînga, în urma și înaintea noastră. Îi aud țipatul înconjurîndu-ne, dîndu-ne încoale la intervale regulate.

Femeia izbucnește în plîns, își ascunde capul la pieptul meu și-i simt trupul zguduit de neliniște.

— Cardinalul... ar vrea să spună, dar plînsul o înecă cu și mai multă putere; înțeleg — mă simt săgetat de o spaimă nelămurită, ne căuțăm mințile și, urcînd, coborînd, prăvălindu-ne, ridicîndu-ne și iarăși prăvălindu-ne, pornim în fugă deasupra dunele strălucitoare.

— Mă mîngîi, îmi spune Ramayana, și gestul degetelor tale răsfirate e făcut ca pentru a mîngîia blana mișoasă a unui cîine. În curînd va trebui să ne despărțim; mi-e teamă că totul a fost zadarnic. Stau cu spatele rezemat de soba încinsă și-i simt trupul alunecînd la picioarele mele, brațele-i înconjurîndu-mi genunchii. Știu că trebuie să rostesc cuvinte de îmbrăbîntare; eu însumi aș avea nevoie de cineva care să mă smulgă din nesiguranța în care mă aflui și, tot întrebîndu-mă, în mîine îmi revine imaginea acelei case părăsîte de la marginea orașului.

— Voi fugi, îi spun Ramayanei, aspectul căldurii nu mă înspăimîntă, e cu atît mai bine, nimeni nu va zice că mă pot adăposti în spatele acelor pereți cu ferestre puține și pe-o astfel de vreme cine-ar reuși să-mi adulmece urma? În lipsa mea, duk își va lua gîndul, așteptarea l-ar face să moară de foame așa că, desigur, își va găsi un stăpîn

mai pe potrivă. Atunci mă voi întoarce, atunci vom fi liberi.

— Să nu crezi, se face auzit glasul Ramayanei, că duk este singura mea neliniște. Și măcar nici nu știu dacă îndepărtarea lui ar putea să ne redă libertatea. Pe zi ce trece, tot mai des, mai apăsător vreau să spun, simt apropierea sfîrșitului și gîndul plecării mă înfioară. M-am vrut apărută și m-am incredintat miinilor tale, dar tu ești în aceeași măsură, sau, poate, chiar mai neajutorat decît mine. Nu-ți găsesc nici o vină și cum oare aș îndrăzni să învinovățesc pe cineva? Dacă stau să mă gîndesc, nici tu n-ai fi putut bănui că puterile te vor părăsi înainte de vreme. De cînd mă trezesc și pînă adorm nu fac altceva decît să-mi imaginez sfîrșitul care se apropie cu pași invizibili dar siguri, ca acele unui ceasornic. Da, pe fiecare stradă înfîlșesc porți și case îndoliate. Teri, doi tineri își deuceau copilul într-un sicriu îmbrăcat în hirtie albastră. Femeia purta o rochie de stambă înflorată, și m-a cuprins deznădejdea. În fiecare zi moare cite un om. Mie cînd îmi va veni rîndul, mă întreb. Unii zic că e plăcut să te surprîndă în somn și de cînd am auzit asta, în fiecare seară adorm cu spaima că nu voi mai apuca răsăritul soarelui. Noaptea sînt urmărîtă de unul și meure același coșmar. Se face că trebuie să plec, niciodată nu mi se dezvăluie scopul și lînta călătoriei mele, se face că trebuie să plec, deci, întotdeauna singură și, întotdeauna pierd trenul, din motive necunoscute. Nu necesitatea plecării ci pierderea trenului mă înspăimîntă; dimineața mă bucur însă și-mi zic că dacă-l prindeam nu mai aveam fîlcirea să mă apuc o nouă zi.

Azi-noapte, mă aflam iarăși la gară și se făcea că-i o dimineață senină, că totul era curat și strălucia atât de puternic, încît strălucirea devenea grea și obositoare. Știam că bilețul îmi fusese pregătît, mai bine spus, mă știam trecută pe o listă alături de persoane

lista aceea, trenul se va urni ca toate trenurile din lumea asta și, dimineață, după răsăritul soarelui, cînd vei veni într-un suflet să-mi aduci vestea îmbrăcătoare, mă vei găsi îmbrăcată în cămașă de noapte, bine infoliată în căldurosul așternut de iarnă, dar rece și fără suflare.

Știu că ar fi de prisos să găsesc un răspuns la cuvintele Ramayanei, mă mulțumesc numai să întind brațul și să-i mîngîi creștele capului sprijinit de picioarele mele.

Proprietarul se arată mulțumit să știe că cineva este dispus să locuiască în casa de la marginea orașului; lui, zicea, nici prin gînd nu i-ar fi trecut să se hazardeze pe vreme de iarnă într-o asemenea pustietate; construcția fusese ridicată să fie folosită numai pe vreme de vară, de cînd începe sezonul grădinarilor și pînă ce se pornesc lungile plozi de toamnă. În rest, clădirea — cum îi plăcea să o numească — stătea părăsită, era fericit deci, că avea cine să o locuiască și nu-mi putea pretinde nici o chirie.

Astfel că eram hotărît să-mi părăsesc pentru o vreme locuința din centru, eram hotărît să nu mă mai arăt pînă cînd vîzînd că nu-mi mai poate adulmece urma, duk se va hotări să se aciuieze pe lîngă un altul dispus să-i acorde mai multă importanță și roate o mai bună înzîrire decît aceea pe care-o aflase la mine.

Seara am plecat fără să-mi iau nici un bagaj, duk se obisnuise de mult cu iesețile mele, se obisnuise să mă vadă plecînd și apărînd iarăși la ore tirzii de noapte, așa că nici de astă-dată nu se sînchisi; și, ca să nu-i dau nici o pricină de bănuială m-am comportat așa ca în fiecare seară, i-am lăsat mîncarea și la despărțire i-am mîngîiat blana periată cu mîgălă chiar în dimineața aceea.

În drum spre noua locuință intru într-un magazin, cumpăr luminări, conserve și pline, chem un taxi, fac un ocol mare evitînd dina-

MIRCEA COJOCARU a cincea

necunoscute cu care trebuia să călătoresc. La biroul de informații, cel de pe colț, mi s-a spus că trenul va pleca abia peste o oră. Mi-am controlat ceasul. Mergea bine și, în așteptare, m-am retras în spatele cabinei telefonice, unde mi-am aprins o țigară și de unde, în liniște, priveam forfota călătorilor. Dar află că după ce-am terminat de fumat m-am îndreptat spre linia unde trebuia să se formeze trenul și, la fel ca-n nopțile trecute, a început calvarul. În jurul meu totul devenise pustiu, terasamentele se încolăceau aldoma unor șerpi uriași, în locul liniilor paralele și a plăcuțelor indicatoare au apărut mormane de dărîmături, spațiul deschis se transformase în văi și dealuri, încercam totuși să mă apropiu de peronul rezervat trenului, dar distanța dintre noi creștea cu fiecare efort pe care-l depuneam pentru a-l ajunge. Cînd clios, cînd bolovănos, terenul oferea prea puține puncte de sprijin; bagajul mi-l pierdusem, rochia de drum mi-era plină de scame și noroi. În sfîrșit, cînd am reușit să urc și ultimul dîmb, am ridicat capul și vîzînd locomotiva urîndu-se, mi-am zis că-i o greșeală, că nu meritam să flu părăsită acolo, singură, sfîrșită de osteneală și, cu un ultim efort, din nou am început să mă agăț, să țip după ajutor, să întind brațele, zadarnic, nîmănu! nu-i păsa de răminerea mea în gară și, cînd m-am trezit știam deja că iarăși mă voi putea bucura de un nou răsărit de soare.

Și iată, vîi tu, îmi spui să am răbdare, încerci să mă faci a crede că miine, poimîine sau cine știe, totul va fi bine și în bună rînduială, — dar, dacă, te întreb, la noapte sau miine, sau cine știe cînd, chiar cu o zi înaintea aceluia bine în care ți-ai pus toată încrederea, eu mă voi afla iarăși la gară, totul va fi în bună rînduială, mă voi urca în compartimentul rezervat călătorilor trecuți pe

dins străzile principale, cobor apoi și pe drumurile ocolite la marginea orașului unde, după multe căutări și, călăuzindu-mă numai după instinct, prin întunericul nopții, descopăr în sfîrșit casa care avea să-mi slujească drept adăpost pentru cine știe cît timp de aici înainte!

Camera care-mi fusese indicată — desigur oada de dormit a stăpînilor —, este de circa doisprezece metri pătrați; la lumina lumînării se poate observa mozaicul murdar al pardoselii pe alocuri mîncat de umezeală; în dreptul patului un sifonier vechi cu geamuri pe toată lungimea ușilor lui; și chiar și patul poate fi socotit o piesă de muzeu; în rest o sobă de cărămidă cu plită de fontă, o oglindă înrămată deasupra plitei, două scaune cu spătar și o masă acoperită cu un postav verde zdrențuit, mîșuți care probabil cîndva se întrebuntau pentru jocul de cărți. În lada de la capătul patului descopăr așternuturi, două perne și o învelitoare îmbricată, aștern pentru dormit, înclul usa, mă trîntesc așa îmbrăcat cum sînt, sting lumina și în așteptarea somnului aud vîntul care se pornește să șuieră înfricoșător sporiindu-mi senzația de frig și de singurătate.

O vreme m-am frîmîntat în așternut, am adormit apoi și am visat dărîmături — o clădire uriașă în care bucățile de tencuială desprinsă din scheletul metalic stăteau gata să se prăbușească; urcam scări întortocheate, călărîndu-mă cu abilitate, cu o neobișnuită abilitate; îmi ziceam că-i război; fără să le fi văzut, simț că marile construcții ale orașului sînt distruse de bombe; mă cătăram spre un palier uriaș care se clătina amenințător, dar nu-mi era teamă, mai mult chiar, în sine mă minunam de nemişcerea mea îndrăzneală. Cînd m-am trezit, în întunericul camerii, la intervale regulate, răzbătea șuierul sinistru al vîntului de acum bătea cu și mai multă putere; mi-am zis că, desigur, din pricina lui visasem și avioane — nu-mi aminteam de acest lucru, dar știam că altfel nici nu ar fi fost posibil. M-am ridicat — aerul nopții era rece — și cuprins de teamă am aprins lumina. Am cercetat cu atenție interiorul în care mă aflam. Iarăși mi-am amintit că urcam spre palierul acela uriaș gata să se prăbușească p. ntre dărîmături, că era război și marile construcții ale orașului fuseseră distruse; mă întrebam numai cum de nu văzusem și avioane — sau poate văzusem și nu mai știam, dar răsălele vîntului încetară pentru o clipă, am cercetat acele ceasornicului, am stîns lumina și, în liniștea atît de pușîn obișnuită, apăsătoare aș putea spune, din nou m-am culcat pe perna cu dantele și m-am lăsat învîluit de o pace pe măsura întunericului care mă înconjură.

Iarăși am adormit și am fost deșteptat de zgometul unui aparat de protecție, credeam eu, spun astfel fiindcă deschizînd ochii mi-ai fost dat să văd că nu din unul, ci din trei unghiuri diferite țîșneau fișele luminoase a trei aparate, concentrîndu-se, imaginile pe geamurile transparente ale sifonierului. Din locul în care mă aflam puteam acum să observ interiorul pe care, contrar obiceiului meu, încă nu avusesem curiozitatea să-l cercetez. Era gol pe dinăuntru nu parea decît o cutie trasă la rîndea îngălbenită de vreme și ciuruită de carii; în partea de sus cîteva culie bătute la întimplare pe unul din ele atîrnau un umerăș pe care probabil cîndva se odîhnise haina sau rochia stăpîniei. Dintr-odată, lumina scăzu, în intensitate și, cînd își reveni, în interiorul sifonierului trei cîini uriașe stăteau rezemat pe labele din față și mă priveau stăruitor. N-aș putea spune ce m-a apucat, dar la apariția lor am început să cînt; știam că-l stupid să cînt înaintea

Ironice

de ION NICOLESCU

joci tare domnioară eu taler la galere pe marea mea amară opusă sub tăcere

actele de conștiință dau cu pietre-n neștiință cînd amanta ideală este apa minerală

cardinale cardinale vine-o doamnă de la vale nici călare nici pe jos sufletul alunecos

vai vileazul Balcanor cu trei axe la picior de din vale de Rovine grăim doamnă de minune

ce royale în Nirvana să te plimbi pe bulevard ce femei de pus pe rana gîndurilor care ard

de treci codrii-nchipuirii pași ușor să-nebunești și sculpînd o lege-a firii moarte-a fața s-o privești

cine credeți că valsează cine vals cînd dezo'o sîlniți de zahăr pun la bază cercului de cap patral

o vineți și eu un os dar un os ceva mai mare osul tragic și frumos osul fără-ntruchipare

osul meu nu se găsește nici în cer nici pe pămînt o vina o omenește și de-aceia nu vă mint

oriunde vin conchistadorii oreopagul imposibil orgia miilor despatici plonjează în categoreme

amor rapid vopsea destulă extremii zei, determinanți dusmani și martori de focmeala indașirabili în romane

apropae un miracol geomăn femei rigide în moduli conservă grola portretistic regiiile clasificare

provoc ediții agremente coranelor de text bacant dau un sirop pentru-o coraonu de figurine la grătar

vreau să-mi interc în globul palid conchistadorii providenți care-mi afîrnă o sfială de git un flaut izobar

privesc la moartele de stele ce sărîtoare-s la trapez și pantru lîne cerșesc viață o moarte cum să te-nviez

IV

damoioară ar fi prej vieții noastre la județ iară judele ar bea singe din gîndirea mea

am putea să mă vorbim capul meu pe ochi peșin am putea alis-veris lumea s-o prîvim chiaris

VI

mi-e dor de-un privilegiu oarecare un col de rege ori un col de prinț ci voi să mor cu zeii de picioare pe limba unui clopot scos din minji

damo declin de cafoa talopodă mi-s ochi negri de granadieri de unde-această necuprînsă sodă

a înșiorii fustei la muieri nu n-au murit bărbății cu bretele și nici poartul nu-i o secătură că tot călînd pe gîndurile ele îmi va ieși un cocostir din gură

nu mă iubii nu vă iubii nebunii mă dau de ceasul morții milostiv dar mă iubesc soferii Uniunii și personalul administraliv

unor cini, dar poate că privirile și lipsa lor de mobilitate mă înspăimântă? Cîntam, spun, și așteptam să-i văd înduioșându-se, dar mi-am amintit că odată stam la fereastra unui vagon de clasa a doua, în compartiment se mai aflau doi liceeni care plecau în vacanță și, în timp ce eu fluieram aceeași melodie, ei se lăudau cu femeile pe care le cunoscuseră și fără să se sfiască vorbeau urit despre ele. Mi-am amintit acest lucru și, înțelegînd inutilitatea gestului meu, am încetat să mai cînt. Dar cîinii au dispărut, în locul lor rămînînd aceleași scînduri mincinate de curii; acum, că nu mai erau, teama îmi pierise și mă acuzam de lipsa mea de ospitalitate. Ce m-ar fi costat? mă întrebam. Trebuia numai să cobor, să deschid ușa sifonierului și să le dau drumul în cameră; doream să-i revăd — oricum, prezența lor m-ar fi făcut să mă simt mai puțin singur în această odaie cu pereți de spital în care innoptam pentru înția oară; dar razele de lumină prinseră conturul unor pomi înfloriți jucundu-și crengile în adierea ușoară a vîntului de primăvară, imaginea pajistei se îndepărta ca în finalul unui film cu adolescenți îndrăgostiți și, în dreapta, pe fundalul acela cu pomi, zburdînd pe picioare moi și nesigure, își făcu apariția un vițel colorat în roșu și alb. Vițelul era vesel — se vede că abia mincase — din botul umed i se prelingeau picături albe și camera se umplu de mirosul lăptelii crud. Știam că nu există nici un pericol, nu-mi rămînea decît să mă ridic, să deschid ușa sifonierului, să mă joc în liniște, să mă bucur de naivitatea noului meu cunoscut, apoi să mă întind și să adorm învăluit în parfumul mirosului de lapte și de flori. Desigur, în locul meu oricare ar fi fost tentat să se ridice, să se strecoare în sifonier, dar jocul vițelului mă înțuia locul, îmi ziceam că apariția mea l-ar putea pune pe fugă, iar fără el pajistea nu ar mai valora doi bani; eram de-a dreptul fascinat

conserve, o mîncare rece și fără nici un pic de poftă — nici vorbă că s-au putea face focul pe o astfel de vreme — chiar și pline e tare și rece ca un sloi; mîncînc, îmi lăsa drept oasele, șira spinării înghețată, desculț apoi ușa și, ca să-mi omor vremea, pornesc să-mi vizitez noul adăpost. După cite-mi pot da seama, casa e dispusă sub forma unui dreptunghi, cu intrarea principală prin mijlocul laturii mari dinspre răsărit. Ușa de la intrare, un oblon țintuit în bare de fier și cu gemuleț prin care nu s-ar putea strecura nici capul unui copil, dă într-un coridor de un metru lățime, construit pe toată lungimea clădirii. În afară de ziere mototolite și citeva coșuri de nuiete agățate în tavan, aici nu se mai poate vedea nimic: imediat în dreapta, ușa camerei mele. În fund, tot pe dreapta, o altă ușa care duce într-o încăpere cu saltele murdare și umplute cu paie — după mizeria care domnește, se vede că aici e dormitorul muncitorilor sezonieri și, în sfîrșit, în stînga, o altă ușa ce dă într-un fel de magazie netencuită și cu pămînt pe jos, unde unelte de grădînit sînt aruncate în dezordine. Îmi iau paltonul, încerc să ies afară dar vijelia mă înabuză, îmi smulge oblonul din mînă și pentru a-l reînchide, mă văd nevoit să depun eforturi isvoitoare. Cine-ar fi crezut că pe-o astfel de vreme și în singurătate timpul se scurge atîta de greu? Intunericeul nopții mă surprinde infolcit în patul murdar și rece ca de gheață. Încerc să mă gîndesc la ceva, să-mi aduc aminte de un obiect, de o întîmplare plăcută, dar vijelia care odată cu lăsarea serii se dezlanțuie cu și mai multă putere, îmi duce pînă la nebunie neliniștea că nu voi mai apuca ziua în care să pot părăsi această vizuină îndepărtată, acest blestemat refugiu în care într-un moment de rătăcire, am sperat să-mi regăsesc liniștea. Sînt ostent. Mă simt bă-

MERI INFLORIȚI

noapte fantastică

de felul în care se incurcă în propriile-i picioare și mai ales de privirea-i blîndă, neștiutoare. Iată că acum se va spune că totul s-a petrecut ca într-un vis frumos, lipsit de însemnătate, dar, pe cînd îmi holbam ochii și mă bucuram de această neașteptată tovrărie, se auzi scîrțîitul ușii, în cameră pătrunse un bărbat între două vîrste, era îmbrăcat într-o cămașă de noapte cu poalele atîngîndu-i pămîntul și de-a lungul cusăturilor brodată cu ață portocalie; se apropie de patul meu — obrazul de mort îi părea mască inexpresivă și, dacă mișcărilor lui nu ar fi dovedit atîta siguranță, aș fi zis că omul e orb, că greșise numai ușa odăii sale, că, probabil, intrînd, nu dovedise decît buna lui intenție de-a se culca. Domnule, aș fi vrut să-i spun, scuzați-mă, dar se pare că fără voia dumneavoastră ați greșit ușa și ați pătruns în altă încăpere; dar, cum am mai zis, camera mea fiind mică, bărbatul a ajuns la pat înainte de-a reuși eu să-mi descleștez maxilarele și, cu o siguranță uimitoare pentru mișcărilor lui pînă atunci domoale, mi-a cuprîns miinile ca între două mehchine puternice și a început să mă tragă cu îndărătnicie spre ușa rămasă deschisă. Faptul că nu-i puteam ghici intențiile, sau poate numai paloarea cadaverică și inexpresivitatea obrazului său, m-a umplut de o groază care creștea vertiginos; simteam că mă pierd în puterea aceluia (de ce n-aș spune?) bărbat cunoscut și cînd am știut că nu-mi trebuie mai mult de o secundă și spaima mă va gîtuli, am început să urlu și cu cit urlam mai tare, cu atît mai puternică devenea insistența omului; urlam — omul mă trăgea să-mi rupă brațele și, nestîngherit, fără să-i pese, vițelul continua să se bucură în liniște, dincolo de sticlele transparente ale sifonierului. Dar pe neașteptate bărbatul păru să se trezească, îmi eliberă miinile, se întoarse și dispăru tot așa precum venise; vițelul încetă să mă zburde, mă privea mirat și dojenitor, ca și cum, abia atunci mă descoperise și numai datorită mie își intrerupse jocul. Se vedea cît de colo că urletul meu îl îndispusese peste măsură, îmi întoarse spatele și se făcu nevăzut —, fără el pajistea rămase tristă, lipsită de viață.

Am coborît, am aprins dip nou lumînarea și, după ce am controlat ușa, am scos batisia și m-am șters de sudoarea care mă năpădise. Am încercat să readorm, dar nu mi-am găsit liniștea pînă nu am deschis ușile sifonierului să mă conving; înăuntru nu se mai vedeau decît scîndurile îngălbenite de vreme, urmele de caril și cuiele pentru agățatul hainelor, bătute la întîmplare. Iarăși m-am culcat, între timp vijelia se întetise, mugetul vîntului îl auzeam spîrgîndu-se în rafale egale de pereții subțiri ai casei. În vis mi-a apărut Ramayana vorbindu-mi cu dojană: „Și adevărul? Adevărul e greu de suportat chiar și de către cei avizați. Ai fugit și te-ai împovărat cu prea greu bagaj. Acum aminte: nu vreau să te epuizez. Dintr-altă spalmă și altă neînțelegere ce se va alege oare, domnule?”

E dimineață; cuvintele de neînțeles ale Ramayanei îmi stăruie și acum în urechi; se pare că în curînd vijelia îmi va dezmembra adăpostul care se clatină din încheieturi; mă simt mai singur decît orînd și o mare tristețe mă cuprinde în această pustietate unde am evadat în speranța unei izbăviri care nu se mai lasă aflată.

În cameră, prin fereastra cu geamuri murdare se strecoară o lumină rece și mată. A-fără, necontenitele rafale spulberă zăpada mărunțită și înghețată, o ridică în vîrtejuri uriașe și cu o mare furie o aruncă la pămînt ca apoi iarăși să o ridice și s-o învîrtească într-un dans distrugător. Deschid o cutie de

trin și împovărat de evenimente. Alții la vîrsta mea se pot bucura de un cămin fericit, de situații strălucite, la ora asta își sorb cafeaua tolăniți la gura sobei, inconjurați de copii și fără grija zilei de mîine. Eu fug și iată-mă singur, părăsit, într-o casă străină, pustie, și fără căldură pe un ger năpraznic. Fug și mă trezesc că nici nu-mi pot aduna gîndurile. Pe cine oare să dau vina și cine se va face răspunzător, dacă mîine sau altă dată voi fi găsit închiric și fără suflare în acest așternut silinos? Se spune, ... dar ce rost mai are?, știu că pentru mine vorbele și-au pierdut orice rațiune,

te-ai întrebat niciodată, iată că te legi de acest instrument necunoscut, te așezi și-ți spui că aici ți-ai găsi fericirea și chiar îți place să te crezi fericit, te agăți cu disperare de omul acela, îl inconjori cu fire nevăzute, cuvinte pe care crezi că nu le-ai mai rostit niciodată, îți folosești întreaga dibăcie pentru a-i afla trecutul pe care ești nerăbdător să-l cunoști, te bucuri și te intristezi pentru cele aflate, reușești să-l angrenezi în goana nebună din care te-ai oprit numai o clipă, te vezi nevoit să-ți aduni argumente care să te liniștească, îți faci planuri de viitor, seara te culci mințindu-te, noaptea te zvîr-

MODEL

cuvintele sînt facute pentru oameni, ei au deprins să gîndească și cu vremea le-au îndrăgît fiindcă au nevoie de ele, au nevoie de aceste imagini abstracte ca să se înșele în-guri. să se înșele unii pe alții, fără ele s-ar lăsa prinși de instincte necontrolate, adevărul nu se poate suporta fără cuvinte și în lipsa lor cum oare ne-am putea face fel de fel de iluzii, cum ne-am mai putea prevedea un viitor, un an, o zi, un ceas de fericire? Alergi, fugi, te întorci, iarăși fugi și în goana fără de rost întîlniști un om, te oprești, îi spui, te iubesc și, niciodată nu te-ai gîndit ce formă îmbracă acest cuvînt, ce reprezentă, la ce-ar putea să-ți folosească sau ce însemnătate poate căpăta el în urechile celui cărui îi este adresat. Dar fiindcă nu

colești în coșmaruri fără nici o legătură, tocmai de aceea dimineața ești dispus să-ți în-ghebi cuvinte de pace și iată că alergii, a-lergi pînă cînd obosești, iarăși te așezi, privești înapoi cu tristețe sau cu indiferență, îți spui că nu mai are nici un rost și iarăși fugi, de data asta din nou singur, pînă cînd descoperi că ești ostent, îmbătrînit înainte de vreme, vreau să spun pînă cînd descoperi că toată viața ai alergat după tine și nu te-ai descoperit niciodată. Nu te-ai descoperit niciodată repetă bătrînul așezat pe măsua aco-perită cu postav verde, și toată noaptea vi-zez avioane, uruit de motoare sfredelindu-mi creierii.

(Fragment din nuvela „Ramayana”)

VALERIU PANTAZI

Sirinx

Și mortar de liniști tîrziu
Iubind încordarea, auzul
Sînt malul de apă, havuzul
Prin care fluidă revii

Ondină cu fugi argintii
În gînd strălucite refuzul
Și fuga de mine e uzul
Sortii, să aud vesnicii

E frig peste moarte, e bine
Și Silyx se sparge în pline
Oglinzi vorbitoare; ascultă:

Cum ziua-i decisă să vină
Și mușcă tăcut din refînă
Această lălmăză prea multă.

Efemer

Se prelingea tăcerea de lună rece cînd
În lungă moarte clipă aste vie
Privit într-o oglindă imensă, tremurînd
Un ochi infametat de veșnicie

privirea mării lui, a altei stele
cuprînsă de departe în gestu-ncremenit
putea aprinde cîmpul sau lumile-ntr-o clipă
strălucînd cu clipa în care a trăit.

Dece prin flori un fluture ușor
imensitatea uită să-l ridice,
ca pe un gînd înfiortat de zbor,
spre ochiu-ți străveziu, Euridice?

Cumplita pîndă

Trandafirii de gheață miros a moarte
putrezind iluzorii în foc
pe tavanul lumii, departe
unde, pe la mijloc
ca și cum s-ar fi trezit din vis
lumea din afară mai există
asa cum dorm pînă-n Paradis
culcați demult la mopeea tristă.
Cumplită pîndă fac: departe
pîndeste-o mînte într-un trup
trîind a moarte, înc-o moarte
de care nu poi să mă rup
să strig, aș mai putea să strig
prin litere, prin semnele genunii...
dar dintr-odată mi se face frig:
Din somnul lor se vor trezi pînii.

Vidul înflorit

Sulf ochii lemnelui
neadormit
noaptea peste puteri
mugurele lunii înflorit

tremura limpezimea
altă de tăcută minune
dedesubt și, deasupra ce fraged
mireasma începuse să sune

zăream luceferi vii
în ceru-nchis ca un zăvor pe sine
și acolo copaci argintii
scuturîndu-se albi pe coline

GEORGE-VIRGIL STOENESCU

Cîntec

Am mai murit pe alba ninsoare de ospețe
Cu ingerii fosnînd de adevăruri arse
În feasta otrăvii oglinzii iar se sparge
Ca noaptele din zidarii puterea s-o învețe.

Și nunțile pe trepte s-au risipit întoarse
Un cîntec mult pe taine se răstigne-n
Luminile de șerpi ușor să mă răsfete
Cu aripile toate din lacrimile stoarse.

Fierbinte-aștept și-acuma durerea de
Din mîinile pornite să spulbere arcașe.

Pe împliniri de neguri mă duce pas cu pas
Dulceață de sfîrșit în mindrele gorgane
Am mai murit și nu știu la crucea cărui
ceas...

Copacul

Mi-au trebui curaj și nu-l mai am
Cîmpile-n pedepsele de cercuri
Mi-au risipit credințele în sferturi
Pe stîlpii de fier — altar cu dulce hram.

De îndoială să îmi mintui crucea
Ce-o port pe umeri, palma și nisip
În adevăr durerea mi-o risip
E noaptea prea înaltă pe aicea.

Să chem porniri de clopot peste mare
Să bată-n ziduri și în ochi puternic
Vestire zilei năvălitoare

Să nu mai cînte singele cucernic
Plecate vorbele în grea iertare
Furate pe la porți în joc nemernic.

Vocale

Mă coplesesc cascade de vocale
Amare în eroare, interiorare, le simt ușoare
Ușoare se duc: a, e, i, o, u; a, e, i, o, u;
a, e, i, o, u...

În matca văii noastre s-au umplut de rezonanțe clare,
Și stau să rupă gata pe zăgazuri.
Erarile-vocale se cer iar fărîmule.
Amarele canale interioare mă poliesc
pe umeri cu ceoprazuri
A, e, i, o, u; a, e, i, o, u; a, e, i, o, u.
Îmi e oroare, oroare
Mă coplesesc cascade de vocale.
Dar unde-s silipi? Bolțile-s făcute?
Consoanele s-au stîng de mult tăcute.

ADRIAN MUNȚIU

Sînge geamă

Bărbajii cresc din păduri, ard prin tineri în
sus
Lumina pielii de stejar, necunoscut, ivită-n
casă.
Chipuri îi lipesc peste chipuri, sînge geamă
și legă de coarne
Înfig din ei tot mai în munții povora unei
vîrste dinainte.
Sună tinuturi îndepărtate în mușchii rezemați
de fiere piatră.
Își simt profilul lipilor de mare băluc ca o
efigie pe unde.
Numai noaptea se întorc fără chip în copii
neștiuți,
Uitînd în aburul din porți riduri vechi, măști
de viață.
Adorm mirații de vîrsta aceasta limpede și
zîmbesc
Soldaților de plumb sau păpușii cu părul de
sîrmă.
În somn învață să ajungă iarăși bărbajii
ne-ncepuți,
Părul clipocește cu sunetul apei, limba
dospește amară,
Bratul puternic simte un zbor de iară
necercetată.

Nisipul

Fă, vîntule, o groapă, închide nisipul,
Prea vine amenințător după pași și-
acoperă.
Setea sună-n văzduhuri, mîna șovăie, friul
cade,
Chipul se vede pe sine din piatră-ncolțite.
Au rămas acasă chipurile vii în paturi, la
mese,
Au rămas acasă buzele proaspete în cupe,
în linguri.
Numai umbrele trec pe nisipur, nisipul ajuns
dragoste,
Nisipul înfrupt în speranțe, nisipul femeie,
gide

Fără secrete și fără butuc, judecătorul
suprem.
Nisipul are condamnării lui. Nu-i aratăți cu
degetul,
Tot nu-i veți recunoaște; sînt tineri poate
și trumoși
Iubiți, dar n-au în el cămila lor, n-au umbra
ei de apă.

Numai un plumb bizar ce îi apasă și îi
firăște în pustiu
Și îi ucide. Pe cer trec caravane de morți
în pustiu...

Și fiecare trăiește în apa cămălei lui
încercate. Pași

Se pierd în nisip ca-n biserică cu chipuri
de morți

Pe pereți, cerul se rupe în gresii, fărîna
se-ncheagă

În stîlpi nevăzuți și oamenii par de nisip pe
zarea goală.

Nimeni nu i-a lipit niciodată mai cumplit de
pămînt.

Cămălele îi ling cu limbi de sare. Setea cu
mii de rați

Îi calcă în pîntec. Apoi cuțitele se răsucesc
în cocoșe

Vibrînd, nesfîrșit, o clipă lumea înnoaptea în
aer,
Și apa se umflă în izvoare prin seceta
burjilor goale.

Cămălele au plecat fără teamă să moară în
pustiu,
O, mersul lor departe în oameni, în viață!

SCRITOR-LUME: antinomie?

Puțini autori ar putea să dea o sentință în ceea ce privește o anumite metodă de scris, să dea rețete să proclame principiile lor estetice drept unice. Se pare că spiritele alse nu au fost atrase de astfel de lucruri, preocuparea lor de căpetenie fiind elaborarea propriei opere. Motivul, un ins nu poate fi măsura celorlalți confrăți oricât de valoroși ar fi, (în termeni omologici înființarea lumii). Ce poate să facă orice autor e să propună o matrice de sensibilitate. Scriitorul seamănă cu personajul lui Balzac care aruncând asupra Parisului o privire în finalul romanului exclamă: „Între noi doi, acum”. Cu o singură deosebire, că în vreme ce personajul balzacian încerca să cucerească orașul cu toate bucuriile și plăcerile lui, scriitorul își propune să cucerească o zonă mult mai subtilă și mai periculoasă, spiritul. Tradusă în alți termeni această replică ar suna, pe de o parte lumea pe de o parte eu. Două entități exprimate mai larg în raportul dintre obiect și subiect, dintre substanță și spirit deosebite lumea pentru scriitor e materia din care își modelează himele. Acesta nu e un joc iar relația subiect-obiect e mult mai subtilă. „Între mine și lume”, pe de o parte lumea pe de o parte eu, semnifică mult. Scriitorul apare astfel cavalerului în zale înainte de luptă ori în postura unui Rastignac al spiritului. Dar așezându-l luptătorului angajat direct trebuie să lupte cu atenție, orice mișcare anapoda îl costă. Și de ar fi numai o rană și de ar fi numai rușinea de a fi învins! El e mărinimos. Este deci o ciudată și nobilă luptă. Astfel „Între noi doi acum” înseamnă între mine și lume — divizare necesară privirii și urmării atențe a obiectului adică a lumii. Scriitorul este animat de infinite ambiții ca și personajul balzacian. El nu se poate mulțumi cu poarta orașului ori numai cu un zid al acestuia, el dorește orașul în întregime. Cât cucerește până la urmă e greu de știut înainte, interesantă se pare că e intenția. Dar să privim mai departe raportul. Dacă amindoi, adică și scriitorul și Rastignac se aseamănă în năzuință dacă amindoi doresc voluptosul, neinteresându-ne deocamdată scopul ci numai dorința ei se deosebesc total pentru că în timp ce scriitorul este responsabil Rastignac e un intrus. El vrea lumea pentru plăcerile lui. Oare scriitorul n-o vrea tot pentru plăcerile lui? „Între noi doi” — lumea oricât aș suspecta-o în fond o iubesc. S-ar putea ca s-o urască totmai ca s-o iubească mai mult. Dacă o clipă am uitat-o din motive personale sau de alt ordin, când mă aflu în multime, uit și încep din nou s-o iubească. De fapt am iubit-o din totdeauna, poate pentru că am nevoie de ea. „Pe de o parte lumea pe de altă parte eu”, adică pe de o parte semenii pe de altă parte, eu, obligat să stau departe, depărtare la care mă condamnă eu din lue spiritual. Mulți au exprimat acest raport foarte bine. Un linăr și bun scriitor chiar spune: „Și sint aici ca să vă știu mai bine. Dorință contradictorie de a te cufunda în multime ori de a fugi de ea pentru a o lua cu sine undeva într-un loc mai bun

(condiția personalității). Ca orice om, mai mult decât orice om, scriitorul este răspunzător de lume. Cucereșea lumii pentru el nu este decât cucerirea condiției sale spirituale. Turlul de fildeş, o antinomie căreia i se pot oferi toate sensurile etc. Între noi doi se poate transforma și în tautologie, termenul lume fiind înlocuit și exclamația capătă „Pe de o parte eu, pe de altă parte, tot eu”. Hologism, sec. Complex. Astfel „Pe de o parte lumea pe de altă parte eu” se transformă în altceva pentru că el poate s-o câștige dar și s-o piardă. S-ar putea ca lumea să se „afle” în scriitor? În pofida dorinței lui scriitorul exprimă tot lumea. Și într-un caz și altul în ceea ce privește zona esteticului interesează efectul. Aceasta până la un punct pot fi prejudecăți, pot fi cochetării. Dar există o zonă de gravitație și anume: lăsând la o parte în ce măsură o pot exprima mă întreb în ce măsură o pot exagera.

Puncte de vedere

Mai limpede: am dreptul să prezint destinul meu ca stări ale întregii lumi? Trăind în secolul acesta să-mi prezint angoasa mea ca angoasa întregii omeniri? Să sugerez pină aici, de aici nu se mai poate în nici un fel. Lumea acestui secol a trecut prin mari prefaceri. Oamenii au făcut fără voia lor două războaie în care prematur s-au pierdut mulți dintre ei. Pierzându-se oamenii, s-a pierdut implicit și din spirit. În urma acestor întâmplări ce încercătură capătă raportul „Pe de o parte lumea, pe de altă parte eu?” Dar tautologia? Eu-Eu? într-un secol atât de colorat, atât de nou. Atrocitățile și-au lăsat umbrele în spirit și pe lângă om au suferit și artele — e de remarcat printre acestea proza, mă refer la proza europeană de prima mână. E adevărat că ea a fost străbătută de o cumplită nesigurantă a vieții individului. Dar dispariția unui individ nu înseamnă dispariția lumii, dispariția a mai multor indivizi de asemeni. Umanismul acestei proze, dacă ea urmărea să prezinte această nesigurantă, este exagerat, duce în unele locuri la negarea acestuia. E frumoasă ideea, pier eu, pier și lumea, dar numai din punct de vedere poetic. Poate și în proză, dar pină la un punct. Subiectivismul, frumosul subiectivism al artei se transformă în altceva, prezentând mutilat ideea de om. Innoirile aduse în proză au fost determinate pe lângă niste necesități de a te exprima altfel după Tolstoi și Dostoievski dar și dintr-o fuziune a prozei cu poezia. După război lucrul acesta e și mai evident, prin apropierea prozei din ce în ce mai mult de o zonă a abstractului, însemnând o innoire, dar în defavoarea analizei și în speță a prozei. Astăzi, cind

cineva scrie o carte de proză se delimitează, declară ori că scrie o proză modernă, asta însemnând o proză care „refuză” verbele cunoaște, ori spune aproape scuzându-se că a scris un roman „clasic”, adică așa cum s-a mai scris. Mă întreb însă ce câștigă proza din aceste așa-zise delimitări, care (în nu de esență, ci de un schematicism ori de lacune mai ascușe. Se face morala, excoșivism morală a unui lucru nenăscut sau încă în față. Cum o scriu, sub ce auspicii cei care abordează proza modernă, proză care în majoritatea cazurilor se subordonează unor modele străine, lucru care determină ca personajele ei să fie cit mai învaluite, atât de învaluite, încât se pierd. În ceea ce privește adevărul, antinomia ei sau fără voință, stă la dispoziția oricui. Poți astfel aduce argumente și pro și contra, fără să miști nimic din lor, fără să prezinți nici o garanție concretă pentru că singura garanție e opera. Toate feliurile de proză au iluștri reprezentanți. Ei au scris mai întâi cărțile înainte de a se gândi la larmă. Dacă o anumită proză modernă este mai mult legată de eseu, proza așa cum s-a scris ea „din totdeauna” caută în „măruntaiele” amănuntului. Există apoi pentru un fel de proză sau alta, depinde de înclinăți, de structură, de temperament. Cea mai la îndemână cred că e proza pe care Dostoievski caracterizându-se pe sine o denumea proza care transpiră, adică proza procesului multiplu. Lucrurile primare produc o influență cu mult mai mare decât cele trecute printr-un filtru. Nu mi se pare interesant a scrie într-un fel sau altul și în a te exprima și în consecință a exprima. Modernitatea unei proze nu e dată de ceva exterior prozatorului, de o formulă generală care aplicată automat ar da roade chiar dacă insul nu are germele rodului în el. Unele confuzii se datoresc unui paradox și anume că condiția prozei într-un fel este poezia. Dostoievski este un mare poet, poate cel mai mare poet tragic al omenirii, atât de imens încât nu s-a putut mișca în turnul sublim dar prea unitar și sintetic al poeziei. Proza nu face altceva decât să se prindă de ceea ce e etern. Aburul ei este poezia. Ea reprezintă procesul omenesc în amănuntele lui semnificative, sinuoizitățile existenței. Proza poate prezenta chipul în mișcare al individului, e o poezie care se oferă pe etape, pe felii. În pofida inovației cu orice preț a abstractizării, a imprumutului, sint de preferat prozatori de forță, prozatori covârșitori care au zidit literatură. Dacă ținta artei este adevărul, aproape că nu mă interesează mijloacele prin care ajungi la el. Aici deci, în proză, lucrurile au o maximă gravitate și trebuie să mă întreb dacă eu am dreptul să-mi prezint tristețea mea ca tristețe a lumii întregi, angoasa mea ca angoasa omenirii. Și totodată, mă pot întreba dacă este posibil ca lumea să piară o dată cu mine și asta dintr-un singur motiv: pentru că fabric caracter. Deci „între noi doi” poate exclama oricine. Dar cum?

Nicolae IOANA

AUTOPORET

DIN NOU APLAUZE PENTRU PIATRA-NEAMȚ

Nu ne-am propus și nici n-am reușit să descifrăm în câteva rânduri „secretul” succeselor Teatrului Tineretului din Piatra Neamț. Citeva simple citări pot fi de asta data mai elocvente decât orice etichetări inexpresive în locușismul lor. Așadar căutați acest secret la „Turnul Eiffel” al lui Virgil Ogășanu și al Eugeniei Dragomirescu, la „Leopardul” și „Vrăjitorul din Oz” ai lui Ion Cojar, la „Dl. Arden din Kent” sau „Omul cel bun din Si-Cuan” văzuți de Andrei Șerban, în debutul Magdei Bordenianu cu „Cronica lui Lonic...” Și enumerarea continuă, știința succesului se dovedește stabilă la Piatra.

Două noi spectacole, cu garanția unor semnături regizorale ca acelea ale lui Radu Penciulescu și Aureliu Manea ne-au oferit recent bucuria aceluiași aplauze fără rezerve. Poate doar formula aprecierii noastre, de o generozitate sportivă, se potrivește mai puțin tonului și gândirii celor două spectacole.

După violentul „Rosmersholm” cu care ne-a silit să ne ținem respirația Manea, la debutul său sibian, în „Britannicus” astăzi, în aceeași formulă de teatru, regizorul e departe însă de a se repeta. Impune doar consențul unei recunoașteri.

Negrul domină — devenind mască, steag îndoliat, năframă. Simbolurile se descifrează pornind din această dualitate, alb-negru. Spațiul însuși nu mai e anticamera solară a tragediei clasice, ci e sfîșiat, delimitat de lespezi, de cuburi grele, de bariera categorică a steagului negru. De fapt scena devine un spațiu al rezonanței. Personajele capătă umbre reale, ce comentează, amplifică dar nu traduce nici o clipă tautologic acțiunea. Manea are puterea rară de a da consistență vidului din umbre, din șoapte, din gânduri devenite parca statui. În scurta istorie a spectacolelor tinărului regizor, „Britannicus” aduce ordinea geometrică, dură, a cristelului. Totul e supus aici cadenței grave, unice a spectacolului. De la jocul tăcut al rostogolitei cupe cu otrăvă la incantațiile solemne ale interpretelor — Marta Saveciu (o debutantă sigură pe ea în Agrippina) Cornel Nicoră, Lucia Dobre, N. Danetti, B. Petroff.

Spectacolul lui Manea poate fi atacat sau apărat fie și cu „Eseurile” lui Roland Barthes în mină — esențial însă rămâne faptul că tinărul regizor posedă și e posedat de propriul său concept de teatru dovedit însă maleabil și expresiv (istoric ce ne face să așteptăm cu interes spectacolul său timișorean cu piesa lui D. R. Popescu „Acești ingeri triști”).

*

„Woyzeck” e un text neterminat laconic, precis și perfect. Ca teatru modern, în treaptă spre Brecht, e ceea ce critica numește „un teatru cu teză socială și metafizică”.

Spectacolul cu această capodoperă buchineriană s-a născut astfel din asprimea urită a unei lumi sărmene, din tristețea dezolantă, grea, a „caraghiosului frumos”, a absurdului uman.

Penciulescu continuă, pare-se, să predice, de la „Dansul sergentului Musgrave” încoace, „adevărul teatralului”.

Dar aici, la nordicul Buchner neliniștea dă contururi cețoase, fum de șoapță lumii de pe scenă și din afara ei, înțelesurile se încheagă în parabole triste sau în demonstrații de bilcă asupra „rațiunii duble”. E în totul o adunătură strimă, tristă și umană totodată, o poezie violentă și magică.

Și autorul și spectacolul merită o analiză mai exactă. Credem însă că doar după o singură vizionare, această descriere „impresionistă” alături de citarea protagoniștilor — excelenți — Mitică Popescu, Carmen Galin, Boris Petroff, Cornel Nicoră, Al. Lazăr, Al. Drăgan — poate servi în aceeași măsură prezentarea cit mai fidelă a spectacolului.

Mirela NEDELUCU

ION TURCIN

S-a stins din viață foarte tinărul critic Ion Turcin.

Eminent absolvent al facultății de filologie din București, se remarcă încă de la primele sale articole publicate în revistele literare și de cultură. Se anunța un serios cercetător și analist al poeziei moderne, capitolele din studiul său despre Lucian Blaga publicate în revista noastră demonstrau un om de carte ambițios și tenace, un critic fin, asociativ. În activitatea sa de cronicar și recenzent al cărților de literatură contemporană venea cu o notă proprie de inteligență critică, evidențindu-se prin onestitatea și severitatea punctelor de vedere.

Pierderea sa e dureroasă pentru noi, amintirea muncii și frumusețelor sale posibilități literare ne rămâne vie.

LUCEAFARUL

CASA LA DRUM

GHEORGHE LUPAȘCU

Laocoon împăcat

Un leitmotiv al picturii ca viziune, nu ca obsesie a culorilor, străbate de la un capăt la altul cartea cu sedimentări clasice în penumbra moderne a lui Gheorghe Lupașcu, un poet cu o remarcabilă siguranță a expunerii lirice: „Lupii năvălesc în muzee” și „devară nudurile în nite”; „Zăpăznită scoicile cu trituri și fosfene”; un poem e intitulat „Pictura murală”, două sint dedicate lui Ion Tuculescu (Noaptea salcimilor, Noaptea primordiale) etc.

Unor poeme rezumă prin incantații egiptice un timp mic sau mare cind zăvoarele se retrag la obrișii și lumea apare compusă din „brazi domesticiți de strămoși, semănări lină stini și pridvoare”.

Rafinamentul acestui poet neglijat de critica vizitează psihologia (nu cronica) lui Mateiaș Caragiale din Craii de Curtea-Veche: „Privece într-un gol, străbătut”. De oamenii instrăinați în neură; Femole cu orologii stă-tute înșurubate în gânduri. Cu sulfetele zărnite de acele gramofonului; Tănuite în fumol toamnei ca într-o depărtare...

Pictura lui Tuculescu pare a fi o „noaptea primordiale”, strămoșii sint „în potopul lui Noe” singurele farmuri care ne-așteaptă corabia; iarna, umbrele noastre se retrag în noi ca „să-și amintescă soarele”, iată numai

cineva din „locurile geometrice” ale fanteziei lui Gh. Lupașcu. Dar dincolo de poemul cu aer de legendă scurse dintr-o frêne-zie arhaică cu care ne obișnuim într-o altă scriitură Lucian Blaga, poetul „împacat” cu Laocoon încearcă o restructurarea a expresiei prin secarea tropilor de e-motie și prin apelul la o poezie rațională, ironică, împachetată în ambiguități stilistice: După ce-am cenzurat din oastea lui Alexandru Macedon împăratul a murit de ciuda în floarea virtutei iar Ducipal și-a pierdut cornul de armasar năzdrăvan.../ Eu alergam cu un imleșnu mai repede decât ei, îi lăsam pe rogi să se cinstescă cu otrăvă. Mă ascundeam în pădurea unui cinteț; Mă ascundeam în surșul unei statui. Găseam un loc sigur într-o invenție. Și, îndejun de odihnă, și apă de istauriu. Plecam iarăși în lunga mea expediție de la polul timpului. Căutind pământul pe care mi-l făgăduisem eu. E un poem ce aminteste strident de Marin Sorescu.

Anotimpuri lirice

Anotimpuri lirice, culegerea de versuri cu acest titlu a Casei creației populare Mehedini, poate fi socotită printre cele mai bune dintre volumele apărute pină acum într-uni asemenea cadru. Deși cartea se prezintă în condiții grafice modeste, tehnoredactorul (C. Lungu) a urmărit să realizeze un album liric modern, la care contribuie

și ilustrațiile semnate de Ion Florea. Într-un cuvânt înainte se face o scurtă „istorie a literaturii și artei mehediniene” citindu-se numele celor mai reprezentative (Gheorghe Anghele, C. Rădulescu-Motru, I. G. Bibicescu, C. D. Ionescu, Dumitru Ghiafă, Al. Dima, Șerban Cioculescu, D. R. Popescu, Violeta Zamfirescu ș.a.). Sumerul este com-

vine). O sensibilitate deosebită trădează versurile lui Ion Binea: A treia zi după naștere/ femeii l s-au împietrit sinii. Copilul căuta să se ascundă undeva, aproape, dar la fiecare gest se surpa ceva. Doamne, niciunul nu știa să plîngă (Nisip). Mihai Buracu și Marius Tupan dedica versuri pictorului Ion Tuculescu; Ileana Roman (redactor al

acest paradoxal week-end nu mai impresionează; impresionant, în toată densitatea lui, e romanul robinsonian al celor patru meteorologi izolați de lume pe cea mai înaltă cotă a Ceahlăului. Fără să vrei gândul te duce la paginile lui Hoșag, dar proza lui Ovidiu Genaru e un jurnal modern, plin de analize necenzurate, cu picanterii boeme și aventuri piceșesti. Am putea spune că autorul elimină pitorescul desuet al munților, înlocuindu-l cu un univers modernizat, privit din interiorul unei conștiente singurătăți. Lumea reală se traduce în această „lume” înspălmîntătoare de experimentală prin obsesii propulsate cu puterea unui destin. În fond romanul e jurnalul analitic al unui tinăr ce se angajează ca meteorolog în cea mai pustie stație din lume. Existența condensată în tipare autobiografice se compune din zile incrementate, aproape geologice, parcă „închise în chihlimbar”. Toată expunerea din prima parte a cărții, cu biografiile „erorilor”, cu aventurile lor, cu iernile pline de spaimă și cu verile condensate în speranța evadării, nu e decât o introducere în acțiunea a doua a cărții: jurnalul citadin, evadarea, reversul.

Dacă prima parte a cărții e un jurnal, a doua, mai puțin analitic, expune cu dezinvoltură o acțiune mai romanescă. Jonglarea cu cele două modalități constituite e evidentă experiență a prozatorului Ovidiu Genaru.

LECTOR

breviar

pus din versurile unor poeți al căror nume l-am înlițit în revistele literare (Valeriu Armeanu, N. Dan Frunțelată, Ileana Roman, Ion Binea, Marius Tupan, Victor Rusu) sau în poezie culturale ale ziarului Vitorul (A. Băghină, Mihai Buracu, Paralel Ciobașu, R. Cojocaru, I. Șerban Drimcă, C. Ghiculescu, Victoria Hioară, ș.a.). Versurile din prima parte a cărții sint cuprinse în ciclul cu nume mimat „aer cu păsări” iar cele din secțiunea debutanților sîb macedonșkiana formulă „Prima verba”.

Valeriu Armeanu publică o suită („Vis cu eroi”) originală deși se pare că își caută un maestru în Nichita Stănescu, atunci cînd afirmă: Nimic nu sint în afară de un cuvînt care se desțără de silabe./ Loucșne în deschizătura literă U (Timp de cu-

cărții) este numele cel mai cunoscut alături de Nicolae Dan Frunțelată.

Anotimpurile lirice mehediniene parcurg neliniștea propriei lor definiri.

VIDIU GENARU

Week-end în oraș

Debutul lui Ovidiu Genaru ca romanțist e semnificativ. Pentru lectorul amator de conflicte existențiale insolitului acestui week-end constă în aventura citadină a sufletului astenizat de singurătatea primordiale a munților. Pentru un lector amator de jurnal, de dialog interior,

Le mal-aimé

două-trei zile de dragoste ajung și apoi
capacul iar își va dăruia frunzele, ca
să-l iubescă cineva, și iar
va fi un bărbat gata să plîngă sub
pleoapele îngroapate

din prealbuire va inverzi speranța-mi
ziceai,
intr-o noaptea
impărtășe a cîntecelor; dar vai
iar ninge peste orașul acesta și bărbații
obosiți de visurile în care
ca o malusă dansează pe sinii femeii...

să înalți o pinză albă, ziceai, peste
cimpia în care leucim, la trezire, și
va plînge, îmbolnăvit de dorul capacilor
iar
și privirile îi vor ajunge, pentru
două-trei zile, pentru dragoste.

Elegia uitării

Tu, jumătate a sufletelor, fecioară
laie-ți părul și învește-mă, ca pe un
capac, ca pe un capac singur
în pădurea în care crește răsuflarea
singurătății — jumătate a sufletelor —
fecioară
cu cîntecul aspru m-ai învățat, cu
singele
ce alegă spre buze, dansatoare
străină
sub stele de dragoste; și între fructele
galbene și
droguri dansează; să-mi îmbraci
sufletul
pe pămîntul acesta al numelui meu
înghețat de uitare, pe
argila sticloasă-a memoriei mele —
— uitare...

Peisaj

și e roșie toamna ca o sălbăticiune, de-
— altele săruturi
la picioarele zeului te-am semănat, cu
ploaie te-am născut,

sub Crucea Sudului, sub aripile pomilor,
sub pleoapele stîse ale ierburilor
ce nu vindecă

acum femeile lor se culcă singure sub
pietre și
fața mea pare mult mai frumoasă în
lumina de opiu
o boală nu mă impurpurează, și
nici o flăcără nu mă crește
sub aripile pomilor, sub aripile Constelației
Fecioarelor

știi că odată cu neubirea se înalță și
strigă o fecioară cu tarduri
pe toate fețele sufletului, o fecioară
acolo
unde-i știința statuei și umbra unui
pas tremur, pe piatra albastră
doar
umbra unui pas
sub degetele mele închise de teamă.

Către un zeu

accept să mă vezi în fiecare dimineață,
bătrîne
mai am puțin de trăit, poate miine
imi vei dăruia o mască de aur, să te
privesc liniștit
prin țarina umbrelor...

é-la, cînd murea făcerea
între puținele strigăte albe ale iubirii-mai
adăpostesc
o oglindă ștearsă, bătrîne, pe care îmi
plimb degetele și mă aplec
ca un copil asupra ulcioarelor; poate
mă știi
ce pe o învîsă cotedrală a sufletului tău
poate
ca o nepuțință a iertării; doar mai am
puțin de trăit și miine
o să-ți dăruiesc o mască străluci-
— toare, să nu mă
aștepți, lingă apa
ultimei împliniri, să nu mă
recușăți...

Lamento

fuge o stea, arde departe
în împărățiile tragice de la capătul
lumii nesfîrșit
deasupra oaselor păsării înfloresce,
deasupra mormintelor și
cade o stea, străină: pe poet
l-au lovit cu lancea, trecutul i-l-au
legat
de marginea deșertului, orb
trece peste riu și nu se mai întoarce,
poetul —
— corabie între nisipuri, așteptînd ritmul
lunii; cînd
trece și această noblete a liniștii și
îmbătrînesc
întimplările; carnea cînd
trece dincolo de cenușă și pinze de aur
se mai zărește un fluviu
dedesubtul imaginii noastre...

Din nou, corăbierii...

(Romanță nordică)

și hărțile trupului le-am văzut
în aceeași oglindă, ca și stîngerea, și
pleoapele palide-ale tarurilor. La fel
ardeau merii, primăvara și pini însule-
lor încăleau marea. A cîta primăvară
după Hristos, ne întrebau, o cîta
primăvară ne trădează, cei
care spălm urmele crimei și apărăm
de invidia ierburilor cetăților? Din nou
ne terminam cătușele și tandrele
întrebări, cînd
buzele corăbiei în aceeași oglindă
ating mute
sfîrșitul, în
fața altei imagini plecăm și ne naștem,
în zorile
cu gustul cenușii, peste preacurvitele
valuri
ale oceanului...

MONICA
MĂRGINEANU

Descîntece

1
Trupul mi-e turn de neliniști
cu zidul înalt și fără-înălțare
și iară de mare
le-adulmec.

Acele ținuturi din zorii sălbatici
grădini cu miezuri rotunde
uite de soare
în Soare-Răsare

2
Nu vreau să mă înșor cu voi, vulturi de
fărăîn

nică să vă pipăi zborul besclic...
Lunecător, sint
în golul de aer, pendul
Uliță roșie, ferestrele-ți curg la picioare
și zeii din ziduri se știu prăvăliți în vîltoare I
Cîndva
Alaur voi ciopli în gheara copacului—
Tată

alaur-zvon de aur cu boi și dulman de
ninsoare
alaur-prunc înlemnit sub îndemnul
icoanei pe care
am ucis-o cu pietre,

pirguie pietre și Pietre să sune
minunea din luturi rămîne minune
și tu, Aproapele Meu,
din sudalme de singe vei coace
Miezul-Stăpîn,

mai nevăzut decît zborul
mai ars și mai orb decît Eul-Păstorul...

Tregerile

Sezi să visezi eu mine
Aflător tractor
Din mine te-nalți renăscut,
Peste cercuri divine,
Uită-ți tăcerile, recile, tregerile,
În cimpia mea mai largă,
Rostul și-l leagă, să știi,
Să pleci, să vii.
Oprește morile, mările,
Treci peste reci,
Cristaline poteci.
Treci peste tine
O singură rugă,
Și sezi să visezi lingă mine
Șezător tractor,
Trecerile-s mult prea haine.

Data le-a fost cetate
fetelor, noaptea

N-au mai coborît din cetate
Cu pletele plecate, fetele
De două ore jumate.
Însinguratul gotic
Se caută-n ultramarinul
Aproape haotic, sonore vin
Cad gînduri hora.
Pe treptele crescute cît spinul
Vinul, esență de moarte
Împinge ingerul
La liniști, deșarte
Candelele pe rînd
Ridică fum îmăios
Coboare fetele-n jos, boare
Aprinsă-i în noaptea, o cetate,
N-au mai coborît
Cu pletele plecate, fetele,
De două veacuri jucate.

Digresivni

REVOLTA
ILUZIONIȘTILOR

Există iluzionism și iluzionism și nu trebuie
să se confunde iluzia cu supranaturalul. Tocmai
pentru a reaminti acest truism, precum și faptul
că iluzia — „șica risului” — operează sinteza
surprizelor agreabile și grațioase fără a recurge
la nici o întunecat magie, recent s-a constituit
la Paris un Comitet de apărare al iluzionismului.
Acest comitet a publicat un manifest și a convo-
cat pe reprezentanții presei la o ședință de de-
mistificare.

Cu acest prilej, într-un salon de pe rue Solfê-
rino prestidigitatori din tot Parisul au prezentat
în fața ziaristilor cîteva tururi senzaționale „Mîn-
catul” focului, „decapitarea” cu satirul (se ve-
dea chiar singele fișind sub acțiunea securii...) și
chiar și o experiență „magică” de catalepsie; un
cerc este trecut sub corpul unei înclintătoare
fete, suspendată în aer, la orizontală.

Dar, nici o grijă, totul e trucat. Operatorii au
revelat distinzilor spectatori toate secretele:
flacăra, securia, rochia fetei (care ascunde între
omoplați un suport metalic ce e agățat de spăta-
rul unui scaun...)

Totul este trucaj, adresă, într-un cuvînt iluzie,
și iluzionistii proclamă sus și tare acest lucru.
Comitetul de apărare vrea să apere iluzionis-
mul mai ales împotriva șarlatanilor. Un consiliu
științific prezidat de Jean-Rostand, de la Aca-
demia Franceză, aduce sprijinul și cauzărea lui
morală Comitetului de apărare al iluzionistilor.
Printre membrii acestui Comitet se află medici
și profesori, scriitori și ziaristi.

Toate acestea sînt deci foarte serioase. Ce ur-
mărește Comitetul să realizeze? Ce vrea el?

„Asistăm azi — proclamă manifestul lansat ad-
hoc — la o recrudescență de acțiuni care pro-
voacă confuzii...”

Iluzionistii demni de acest nume — spune mai
departe manifestul amintit — „sînt foarte afec-
tați de a fi confunzionați cu tot soiul de magneti-
zari, fahiri, necromanți, spiritiști, mediumuri,
voiași, „astrologi” și alți nenumărați vrăjitori,
într-un cuvînt cu toți acei care pretind că pose-
dă anumite așa zise puteri oculte.”
„Noi înținem — a declarat la conferința de pre-
să marele iluzionist Mystag — să fim considerați
drept ceea ce sîntem în realitate: niște artiști,
care prezintă într-adevăr lucruri extraordinare
dar cu ajutorul unor subterfugii naturale. Efec-
tele minunate și grațioase pe care le obținem noi
se datoresc exclusiv ingeniozității și talentului
operatorilor, și nu unor puteri misterioase.
Spectacolul de iluzionism, derutant pentru in-
teligență, nu falsifică niciodată judecata raționa-
lă și sub aparența unui momentan inexplicabil
este de fapt explicabil, logic și natural!”

La drept vorbind, această neașteptată revoltă
a artiștilor iluzionisti coincide cu o puternică in-
vacuație de irationalism în viața cotidiană a po-
poarelor din occident. Un adevărat complot împo-
triva rațiunii se urzește din umbră și acest
fapt e atestat de mulțimea cabinetelor de horo-
scopisti și de prezicători de tot felul.

Apariția acestor manifestări în unele specta-
cole de music-hall și de cinema, și de asemenea
reclama făcută de unele reviste ilustrate de tipul
magazinului senzațional, nu fac decît să contri-
buie la acreditarea existenței vrăjitorilor pentru că
vorbesc despre fenomene paranormale acolo unde
de fapt nu este vorba decît de trucuri, trișe-
rii și de exploatarea naivității și credulității pu-
blicului.

Emulii lui Georges Mèlies și ai lui Robert Hou-
din știu că un număr de scamatorie nu e decît
„magică” amuzantă. O astfel de experiență nu are
nimic miraculos în ea, nu acreditează ci mai de-
grabă combate superstițiile, demistificându-le.

Căci, cum spunea un celebru scamator: „Dacă
e vrăjitorie e formidabil, dar dacă e un truc a-
tunci e încă și mai formidabil!”

A. IOSEFINI

cei mai tineri autori

petre glucu: Mi-a plăcut
scrisoarea. „Eu, tovarășe re-
pactor, am luat hotărîrea de nesă-
mutat ca să mă fac scriitor. De
aceea vă rog să-mi faceți un
bine și să publicați, ca să știe
toate fetele care, eventual, vor
să mă tragă de braț, că vînd
să fac lucruri serioase, iubesc
numai amorul în sine. Așa înțe-
leg să-mi cruț mințile pentru
scrieri”. Foarte frumoase amîn-
două hotărîrile, dar pot să pun
pariu că mai încolo o să te faci
mai bun, adică o să mă ajustezi
puțin gîndurile astea negre. Deo-
camdată, fiindcă fetele te trag
într-una de braț, pune-ți mine-
cule de lustrin și înfige coacile
în stîngia mesei și așterne-te
pe cîșit. Ascultă-mă pe mine
și-ai să scapi de bucluc, fiindcă
fetele, dacă nu te vîd 2-3-4
săptămîni, te uită. Și matale asta
vrei, nu? Să te închezi în uită-
rea fetelor și să scrii o operă.

ST. CRISTOFOR: Nu mi-au
plăcut poeziile. Dai cu piatra-n
litere și-n cuvînt. „Și lingă noi
cădau cu zgomot pe podca / O-
rele. Pic, pic, pic, grele picături/
venite din străfunduri de pămî-
nturi / trimise de ZEUL — TIMP
cu noi să stea”. Ia-te puțin cu
Jrimăvara, cu vîntul ăsta zăna-
șe de martie și, cine știe, poate
ți se mai descrețește fruntea.
Că, deocamdată, numai cata-
clismic prin versurile dumitale.
Citindu-te am început să cred
cu adevărat că în sala pămîntei
din Napoli a scos capul un vul-
can — frate, pe linie de pucioa-
să, cu Vezuviul.

SILVESTRU GYR: „Nix” —
mîncoman în 14 capitole — a
fost trecut secolii noastre de do-
sare, copci, agrafe, spelci, adică
la manuscrise x. Nix. Pix. Fix.
Flix — personajele lucrării sînt

MORPHEUS — Bistrița. „E-un
joc straniu de umbre / un joc
plin de umire / cînd urmele lă-
sară / în urmă, drept martire /
nici umbre părăsite”. Vasăzică
aya. Ei da, înțeleg. E un joc
de umbre cînd urmele lasă în
urmă umbre. Ce fel de umbre?
Tot dv. ne spuneti: „Umbre ce
se-ating / și-apoi cu spaimă
de resping // umbre ce se conto-
pesc / și-apoi cu silă se prive-
sc”. E destul de caleidoscopic
ceea ce vreți să spuneti, dar
compuerica dv. n-are decît slă-
be, neglijabile legături cu poe-
zia.

RADU TIMOFTE-VRABIE —
București. Transcriu amuzat
poema Sinopsis: „Am văzut un
arnăut / Care nu minca năut /
însă răsădea-n balcon / tije de
piramidă / Păsărică-l asculta /
Și-o tutea / cu o lulea / în plin
zburgh / făcea un benghi / pe
obrazul lung, oblong / cu căpu-
șă și fiong / Căci de-aceea eu
mă bag / sulger mare, brici și
neaz / Ca să nu-mi stea pe cu-
cior / psalichi a mîntui / nici
să nu mă scilfose / dumneslui
cu itose”. Rimele trisilabice nu
mai au nici un secret pentru
dv. Rămîne să vă încercați
virtuozitatea și în palindromie.
Nu vedeți unde sînt treci liniștii
la... proză. Fiește, urmuzișă.

POPESCU NICOLAE — Ro-
baia, Vlcca. Ați scapat cu bine
de mari complicate și nemăin-
ținite chinuri existențiale: „Lăsat
de săbiile ascuțite de
dinți / Maculării de ale nepă-
sării cufite fierbinți / zdrobit
de oasele care zădresc roșia co-
pacilor / cu fixare decît tras în
țepă / Incepui să m-afund în cet
în pămînt...” Situația devense
critică, cînd iată: „Dar vine Ea,
îmbrăcată în abul zăpezilor /
Hrănită din puterea vulcanului”
— unde vedeți unde a sta, cînd
dă prin gînd? Nini una, nici alta,
cînd ai clipi din ochi, pricepe cum
stau lucrurile și procedează sim-
plu, ca bună ziua. „Măzvirie
un culit în imina botește. / O
flăcără înșeste și se înfrățește
cu locul universal / Din ea-mi
croiesc o manta miată-n singe
crepuscular / Și pornesc pe ur-
ma ce-a inverzit iarba / Vîntul
îmi usucă pîraiele și nemăin-
ține etc.” În fine, totul se aran-
jează în cele din urmă, ajungeti
amindoi la căsuța „vopsită cu
lacrimi” unde ea șireată, ca toa-
te femeile, cochetează năiv:
„Unde sînt rîmne? / Toate s-au
vindecat? / Mă întreabă ea cu
zimbutul tainic al nepătrunsu-
lui cludat”. Ei, așa-i viața, tragi
din greu, dar ai parte la urmă
de multă mulțumire sufletescă.
Nu faceți și un roman pe tema
asta? În mai multe volume, cu
un epilog isteț și neașteptat. Ce
ziceti?

Cezar BALTAG

PĂDURE DESFRUNZITA

COSTACHE OLĂREANU

mîinile

Cînd eram bolnav doctorul venea la mine, mă apuca
de braț și se uita la ceas, un ceas cu capac, nu prea mare,
dar cu ceva înăuntru care se strecura în mine ca un
iepure, apoi îmi ridica o pleoapă, mă puneă să deschid
gura și cu o linguriță îmi apăsa limba și eu făceam
„aaa!”, după dumnealui, o dată, încă odată, și încă o
dată, așa-a-l, foarte bine, pe urmă așteptam să-mi ia ter-
mometrul, să se apropie de lumina lămpii parcă țînind
între degete un țurțure alunecos de gheață, în timp ce eu,
tot mai speriat, îmi dădeam seama că nu mai văd nimic
sau aproape nimic, decît mîinile aplecate asupra-mi, mil-
niele mamei, călduțe, aducînd cu ele parfumul înecat al
unor mari oale în care crescuseră cozonacii cu gulere
înalte, mîinile tatei, uscate, cu degetele lungi, pline de
colbul dosarelor scrise cu cerneală violetă, cu marginile
inegale și rfoase din care răsărea cite un bold sau un
capăt de sfoară cu ceară roșie pe el, mîinile doctorului,
aspre dar bărbuțite, descilind niște funii ude închipute
a fi viețile celor din jur, cit și viața mea, înclăcîită pe
după copacii primăverii suii în chioate.

Prin ferestre se aprindeau focuri viorii, în cameră era
răcoare și umbre cu spinării colorate se prelingeau pe sub
pleoale perdelor, doar mîinile mamei îmi mai aminteau
morsule terții jilave în care cădeam cu nasul vînat din
joaca mea nebuună, așa cum mîinile tatei îmi aminteau
de școală, de temele imposibile pe care le aveam de făcut
la română; mîinile acelea care mureau ca hirtia din
casetele lui de elev, păstrate spre admirația mea, cu cali-
grafia atît de ordonată, fără opinteli și pete, în dulapul
cu multe alte lucruri prăfuite, ca și fotografiile înfăți-
șîndu-ne familiile țepene în peisaje pictate.

Sub pernă aveam pe Sherlock Holmes, cu mădularile
lui lungi și nasul ascuțit, circulînd în pelerina cadrlată
pe străzi cu denumiri pe care n-aveam cum să le pronunț
ca lumea, și doctorul care pipăia totul îl scotea cu pre-
cauție și citea o frază oarecare, vorea chiar să „discute”
cu mine, dar tăcerea mea încăpătinată îl făcea să-l pună
la loc, sub pernă, cu picioarele afară.

Și chiar în clipa aceea simțeam că mîinile doctorului
miroseau a var din cauza marii lor curățenii și a aerului
vînturat într-o lungă filifire prin odăi cu uși trînite și
geamuri aburite de așteptare. Și tot atunci descopeream
cît de odihnitoare erau mîinile mamei prin vinele căora
treceau corăbii încărcate de mîrodenii, lungi alături de
nucă cu zahăr și albuș de ouă, bătute pînă la amorțirea
ființei cu spirala de sîrmă și cu miner, pe care n-aș ști
cum s-o numesc, în bucătăria cu oale și țingiri cocoteate
pînă sus, la ultimul cu bătut de tata, tocmai unde se ter-
mina peretele care era cel mai extraordinar lucru din
casa noastră și care mă făcea să-mi închipui că dacă
toate oalele și țingirile ar fi date jos ar rămîne în el
găurile formelor lor și cerul ca un ibric.

Dar asta nu se întimpla și eu continuam să văd cum
din mîinile tatei alunecau mici corăbii de hirtie pe ape
tulburi de ploaie, la întretărierea străzilor noastre dragi,
acolo unde piraiele se adună vijelioase, învîrtînd și săl-
tînd buruienile și mărăcișnișul, umezînd pereții caselor cu
ferestre joase, unele cu gratii ruginite pe care aveau
să-mi pun și eu, într-o bună zi, virful limbii.

Și mai vedeam lotci smolite sub ceruri învolburate,
năvoade și plase întinse la soare, cu cirilege înșirate pe
bețe, și pe mine tot numărînd sălciiile ingenunziate pe
zare, sălcii cu răcoare multă și bună pe pămînturi cu
parfum neegalat, în timp ce un animal ciudat, un fel de
pasăre, ținea mereu înălțimea caselor și țipa la orice miș-
care și la orice dorință a mea.

Amurgul își strîngea corturile însingurate, în cameră
nu era nici căld, nici rece, și mina mamei mi se așeza
tremurînd pe frunte, iar doctorul îi întindea un flacon,
cu etichetă frumoasă și cu un nume care se termina în
tn sau on, desigur, îmi ziceam eu, numele unui bărbat
important din vechime, general sau așa ceva. pe care îl
și vedeam călărînd spre mine, cu sulița în cumpănă...

Un nume terminat în tn sau on.

scriitorul e un mit ?

de Roger Bordier

Un critic a scris într-o zi pe un ton care suna ca un avertisment : „Treaba romancierului nu e să facă sociologie...”. Drace ! Într-un sens, situația e destul de incurcată, pentru că, uite, sociologii se întimplă uneori să facă romane. Vechea lege a compensațiilor n-ar putea să fixeze, de-o parte și de alta, măcar limitele unei oarecari toleranțe ? Dar să isprăvim cu gluma, pentru că oricum criticul nostru s-a dovedit a fi un intolerant. El nu apăra — dacă, dimpotrivă, nu o ataca — literatura într-o măsură proprie ei oglină, sau propriul ei miraj, grija lui de a afirma trăsături caracteristice epocii, în acest narcisism caracteristic, ca și cum spiritul modernist n-ar consta decât în tehnica scriiturii. Nu, intenția sa era alta și se întilnea în fond cu ideea scumpă a autorilor, oricare ar fi gusturile lor personale sau tendințele de școală și anume, dacă analiza faptului social, chiar în meandrele ei subtile, n-ar putea constitui elementul profund al romanescului, în aceeași măsură ca psihologia, de pildă, bătrînul resort al lumii fictive.

S-a spus atîta despre romancier, că este un observator al moravurilor, încît, la urma urmelor, el acționează și gîndește ca și cum aceste moravuri s-ar învîrta în gol și n-ar fi de loc produse de realități materiale, de mutații ale societății, ba chiar de rolul abrupt și atît de greu de cuprins al sensibilităților colective.

Alegerea cuvintelor spune aici mai mult decât nu lasă să se creadă acest vechi clișeu : se așteaptă, într-adevăr, din partea omului de condei — cel puțin din partea celui definit prin această noțiune — ca el să observe, să comenteze, să restituie, dar totdeauna în calitatea lui de scriitor, în mod ideal, cu alte cuvinte ca și cum n-ar fi el însuși una din rotitele nenumărate și anonime ale unei mașini, care, dimpotrivă, în ce-o privește, nu-i în măsură să-l distingă pe omul de condei de restul lumii. Atunci, înghețat în această splendidă stare de excepție, adesea uitînd și alibiul care îl face să merite o recunoaștere arbitrară, scriitorul preferă să ignore — iar angajarea sa, chiar și politică, dacă e cazul, nu schimbă cu nimic situația — propria sa formă socială.

O astfel de naivitate din partea sa ar fi destul de comică, dacă n-ar fi uneori și dezastroasă. Sărbătorit, în lumea închipuirii lui, el este în același timp disprețuit în viața sa profesională (prin refuzul de a-și adapta funcția la regulile contemporane) cum nu este, fără îndoială, în Franța, nici o altă categorie de muncitori. Dar iată unde e buba. Cum, adică, el să fie muncitor ? Ca un ajustor, ca un funcționar de poștă ?... Glumiți. Si ce se întimplă atunci cu faimoasa stare de excepție care îi asigură, în cetate, o poziție atît de specială ? Ei bine, nu ! trebuie să termine cu această condiție absurdă, cu această măsluială, cu această minciună care face incompatibile necesitățile existenței zilnice și absolutul atemporal al talentului în exercițiu. Înseamnă să ne complicăm mai mult decât se complică însăși Istoria. Sentimentul literar trebuie să se constituie, la urma urmelor, într-un fel de privilegiu de rasă, plătit — în însingurarea printre oamenii de rînd — cu un orgoliu amar.

E timpul ca scriitorii, stăpîniți de această trufie, să înceteze a-și mai ascunde adevărul lor social, ca un om de petreceri o boală rușinoasă. Să nu ne amăgim însă, această atitudine, acest examen de conștiință implică distrugerea vechilor mituri, care au o existență tenace. Opinia publică, față de care nimeni nu este insensibil cînd scrie, se mulțumește totdeauna cu simplificările ce creionează, în linii mari,

portretul poetului damnat sau al academicianului copleșit de onoruri. Între unul și altul, fără îndoială, este posibil să se întrevadă cîteva fenomene intermediare, mai puțin nerezonabile ori precise, poate, dar ale căror linii nesigure semnaleză în același timp un univers insolit. Și nici nu-i de mirare.

Aceste vederi încăpățînate, această mediocră fascinație sînt potrivite, în Franța cel puțin, situației aberante totdeauna impusă autorilor. Supuși unei adevărate dizlocări a rolului lor profesional, supuși unui întreg sistem perimat de țăruci și de compartimentări care multiplică sursele parafiscalității, supuși unor legi bătrîne de veacuri, și care continuă să ignore cinematograful, radioul, televiziunea etc., majoritatea scriitorilor formează cîrdul rîzleț al celui păsăret literar atît de ușor de jumulit.

Căci este bine să se știe — lipsit de mijloacele care ar stabili, în sfîrșit, în acest secol, unicitatea meseriei sale, scriitorul, la drept vorbind, nu există. Scriitorul este, el însuși, un mit. Diversificat în autor de cutare sau de cutare, de romane, eseuri, piese de teatru, articole de ziar sau de revistă, de texte de radio și așa mai departe, el se plimbă în spațiul literar sub forma unor mici bucăți, fiecare ronțăit, neîncetat, de o administrație hiper-specializată. Dacă nu reacționează, scriitorul va pieri în acest mod, și încă mult mai repede decât s-ar putea crede. Astfel, literatura vie va înceta definitiv de a mai exista. Amatorii de comemorări vor avea atunci mult de lucru și vor întocmi discursuri frumoase. Nemaiputîndu-se scrie, cu adevărat, se va scrie despre ceea ce s-a scris cîndva.

Cu pesimismul nu ajungi nicăieri, se va spune. Sîntem de aceeași părere, dar mai bine ar fi să cercetăm cauzele profunde ale unui dezechilibru, care, de fapt, este și de natură literară. Dacă ne întoarcem la opinia după care romancierul nu trebuie să se preocupe de sociologie, vom descoperi, adîncind puțin lucrurile, că însuși cuvîntul de sociologie se cuvine luat într-un înțeles foarte larg, iar nu în singura sa accepție științifică. Mai întîi el traduce o neîncrede-

re tenace față de o atitudine non-artistică (zice-se) și care introduce în opera de imaginație procedeele examenului critic.

Este o dezbatere aventuroasă plină de contra-sensuri și de ambiguități, fiindcă în opera lor, Diderot, Balzac, Hugo, Flaubert, Zola, pentru a nu-i cita

Reproducem mai jos un articol recent apărut în cunoscuta revistă franceză „les Nouvelles litteraires”, sub semnătura lui Roger Bordier, romancier și membru activ al Uniunii Scriitorilor din Franța, înființată în primăvara lui 1968.

Articolul, o pledoarie dramatică și nu lipsită de accente polemice, pentru destinul umanist al literaturii, sursă în același timp un interes deosebit față de rolul scriitorului în societate, față de statutul său profesional și social în lumea modernă.

RED.

decît pe ei, în treacă, și în ciuda tuturor particularităților ce-i deosebesc unul de altul, n-au făcut, ca să spunem astfel, nimic altceva decît analiza societății. Exemplul sartrian și teoriile angajării, mai aproape de noi, adaugă o notă în plus suspiciunii, oricare ar fi respectul pe care îl inspiră omul și operele sale. S-ar putea epiloga la nesfîrșit asupra acestor rupturi ce aparțin istoriei literaturii românești franceze, și care, și ele deasemeni, ne oferă atîtea ambiguități, îndeosebi între noțiunile de realism și estetism. Sau de idealism. Ar fi tentant să continuăm, în mod oarecum superficial, aceste generalități. Nu acesta, însă, este gîndul nostru, și pentru a rămîne în esența actualității noastre, să vedem mai curînd cum poate un romancier de astăzi să se țină departe de lume și să reîntărească mitul. În aceste condiții, el crede că își trădează arta deschizînd-o formelor vulgare ale analizelor societății, tot astfel cum își inchiupie că va decada, in-

teresîndu-se, ca ceilalți indivizi, sau celelalte comunități, de propriul său caz social.

Dar să nu ne pierdem în atîtea subtile distingo-uri : nu e vorba de nici o diferențiere ; e o aceeași vedere a lucrurilor. Aceeași determinare. Distanța extraordinară care se stabilește uneori între o oarecare concepție a literaturii și ideile colectivității, această distanță este exact aceea ce apare între omul-scriitor, desprins de contingente și semenii săi lipsiți de un har care ar fi numai al lui.

Explicații se găseșc, în privința asta a fost construită chiar o adevărată etică a poetului : a scrie, ar fi tocmai manifestarea unui refuz, cu alte cuvinte refuzarea cetății care nu-l poate satisface pe inspirat. Ca și cum ceilalți ar fi încințați de realitățile cetății ! Ca și cînd deoparte am avea luciditatea individului superior, iar de cealaltă parte, vai ! imbecilitatea tribului.

Acest decret cinic ar fi mai puțin insuportabil poate, dacă n-ar slui în același timp drept subterfugiu evaziunilor intelectuale. Sub influența citorva gînditori, mai interesați decît s-ar părea, creația literară, ca și existența socială a scriitorului, rămîne în chip ciudat atînsă de un oarecare număr de interdicții. Ar fi bine să medităm ceva mai mult totuși la mijloacele care îi permit romancierului să-și lărgescă registrul. Dealtminteri, — și iată încă o apropiere care spune multe — aceleași țăruci și compartimentări de care vorbeam mai sus și care reglementează activitățile profesionale ale autorului, le regăsim în reflecția pe care scriitorul o are asupra actului de a scrie. Și joși, e vorba de niște prejudecăți vechi, mereu reînținerite, ca acelea ce-l pun deoparte pe artist și de alta pe omul de știință. Raționamentul are toate avantajele bine cunoscutului simț comun : ești romancier, ești poet ; nu ești sociolog. Lasă deoparte materiile acestea, există oameni care se ocupă de ele...

Oare ? Și ce înseamnă asta ? Avem psihologi profesioniști, atunci ce mai caută psihologia în roman ? Avem psihanaliză care operează asupra realului, ori acest lucru trebuie să împiedice psihanaliza, în creația literară, de a modifica cunoașterea personajelor etc. ? Par-tea proastă e că definițiile nu sînt nici-

odată prea clare și că aceste materii, ele însele, nu sînt cîtuși de puțin disociabile de marea epopee umană. Aceste achiziții succesive, noi le asimilăm pe de-a-ntregul, trăindu-le, iar ele se integrează zilnic în mentalitățile noastre, în reflexele noastre, în aspirațiile noastre. Ele nu sînt numai schema explicativă pe care spiritele savante le-o oferă neînțînșilor, ele devin un bun de consum, ca tot restul, și care, consumate, determină cele mai intime comportamente ale omului.

Se poate spune că acest lucru este neplăcut, dar asta-i situația. Cunoașteți oare sistemul psiho-sociologic, studiat, bineînțeles, și care în marele centre comerciale moderne are drept scop de a-l pune pe cumpărător „în condiție”, astfel încît să nu poată rezista la ceea ce se numește „febra cumpărăturilor” ? Să trecem peste tot ceea ce poate interveni aici : lumină, muzică bine dozată, felul cum sînt așezate raioanele, culorile, traiecul desenat de așa manieră, încît un soi de ispită continuă să amuleze cu timpul facultățile reflexive. Iată așadar, într-un roman, pe doamna A... Această doamnă A este fermecătoare... iar romancierul o va introduce într-o mică intrigă ce o face să-și depene amintirile din tinerețe. Peste faptele trecutului ca și ale prezentului, psihologia profundă a doamnei A... se pune în mișcare. Și e de la sine înțeles că toate aceste agresivități ale lumii din afară pe care ea le suportă, cu seninătate ori nu, nu au nici un fel de înrîurire asupra sensibilității sale înăscute, și deci și asupra ideilor. Cit privește întîmîtatea ființei ei, ea ar fi putut fi doamna A... în literatura secolului XIX, în literatura de la sfîrșitul secolului XX, sau de la începutul secolului XX, ce contează ? Ea și-ar schimba sistemul nervos pur și simplu cum și-ar schimba o rochie, după cum se va refugia în amintirile sale, acasă în singurătatea odăii, ori își va vedea de treburi, undeva, afară, în mijlocul lumii.

O VECHIE LENE A MEȘTEȘUGULUI

Regăsim aici, într-un anume sens, o vechie lena a meșteșugului scriitoricesc : aceea care constă în a impune personajului o profesie oarecare, fiindcă, natural, el trebuie să aibă și o profesie. Apoi, despre această profesie nu se va mai vorbi nimic.

Era doar un simplu element de decor care să întărească iluzia realității. Cit despre a ști dacă exercitarea unei activități precise poate influența un comportament pînă acolo încît natura morală să poată fi cu adevărat transformată — nici vorbă. Sensibilitatea individului, desfășurată într-un anume fel — este una ; existența sa materială e cu totul altceva.

Și-apoi, să aruncăm o privire în jurul nostru : pe cine o să-l facem noi să creadă că prodigioasa schimbare de decor care se operează n-are alt scop decît să-i oblige pe actori să joace în alt mod ? Totul ar trebui să se petreacă în așa fel ca și cum romancierul n-ar fi decît acel observator, adică marele spectator privilegiat, cărui i se va cere să descrie scena ; dar care nu are dreptul de a pătrunde în culise. După aceea i se va face poate o noarea de a se începe o lungă dezbatere asupra paradoxurilor realului și ficțiunii ; asupra diverselor înțelesuri ale noțiunii de „realism” și de „non-realism”. Esențialul va fi fost trecut cu vederea. Și totuși, asupra acestor chestiuni ignorate ar trebui să se tragă unele concluzii : am intrat într-o lume în care sociologia și psihologia se întrepătrund foarte strîns, pînă a se identifica total, cîteodată, una cu alta. Această lume, aceste fenomene, sîntem bucuși cînd inginerul, urbanistul, fizicianul, economistul, ideologul le iau în considerare, intelectualizește. De ce scriitorul, în opera sa ca și în viața sa personală, să fie ținut (sau să se țină singur) la o parte ?

IARNA LA BARBIZON

LUCEAFĂRUL

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef : Ștefan Bănuțescu
Redactori șefi adjuncți :
Cezar Baltag, Fănuș Neagu,
Nichita Stănescu
Secretar general de redacție :
Constantin Toiu

REDACȚIA :

București, Bd. Ana Ipătescu 15
Telefon : 11.51.54 ; 12.16.10

ADMINISTRAȚIA :

Șoseaua Kiseleff 10, tel. 18.33.99

ABONAMENTELE :

3 luni — 98 lei ; 6 luni — 20 lei ; 1 an — 52 lei

Tiparul executat la

COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA ȘCINTEI”

Prezentarea grafică : Mircea Popescu

Paginator : Nicolae Ion.